Dit blad ligt ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING

OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel G. E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang".

KANTOREN:
HOOFDBESTUUR. . . . . } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG
INLICHTINGENDIENST . . . . . } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd en gezonden aan de Redactie, HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD"
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. - TELEFOON 4519. - POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederl. tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Ned.-Indië tot den Hoofdvertegenw. te SOEMENEP (Madoera) Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20. Tel. Interc. 1987*. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

Voor hen die NA 1 OCTOBER als lid dezer Vereeniging toetraden of alsnog toetreden, geldt de contributie van het loopende jaar ook voor het volgende (1924).

Bericht.

In afwachting van nadere berichten uit Indië, alwaar een Comité zich gevormd heeft, ten doel hebbende de oprichting van een Indisch Bronbeek ten behoeve der oud-militairen, heeft het Hoofdbestuur, op vereerend verzoek, zich bereid verklaard de leiding dier actie, hier te lande, op zich te nemen.

Gelden voor dit doel kunnen voorloopig worden toegezonden of afgedragen aan den Secretaris-Penningmeester, Heulstraat 17, en zullen in dit blad worden verantwoord.

Het Zandberger Werk.

Een moeilijk probleem voor vele Ouders in Ned.-Indië opgelost.

Door J. H. NIEUWENHUIJS (Res. van Semarang m. v.)

(Vervolg.)

44. Laat ik aan de voornaamste feiten herinneren! Er kwamen zooveel, uit den aard der voorgeschiedenis, zwakke en tot lichamelijk lijden voorbeschikte kinderen in de verzorging. De opname in een sanatorium bevredigde lang niet altijd. Zij kwamen vaak terug, lichamelijk goed verzorgd, maar in levenswil, in karakter, in geschiktheid voor de samenwerking waren zij achteruitgegaan. Zoo kwam de gedachte aan een eigen inrichting voor deze verzorging, waar de geest van „Zandbergen" werken kon tegelijk met de medische verzorging. Eerst een proef in Nunspeet met „Klein-Zandbergen" om slechts korten tijd daarna het eigen Herstellingsoord „Het Treeker Bergje".

45. In hetzelfde jaar, waarin „Klein-Zandbergen" werd geopend, werden meteen de plannen verwezenlijkt voor de uitbreiding van het Tehuis dat veel te klein werd.

En dat alles in een tijd, toen de financiën van „Zandbergen" zwaar geleden hadden, toen vele contribuanten hadden bedankt en alles slechts door een krachtige propaganda en nieuwe giften tot stand kon komen. Door de uitbreiding van het werk werden alras ook de kantoren verbouwd, en twee lokalen daaraan toegevoegd.

Zoo kan het bedrijf, waarvan onderdeelen naar elders waren overgebracht, in zijn geheel op „Zandbergen" komen en dit in waarheid het centrum worden.

46. Een van de eerste gevolgen hiervan was de groote uitbreiding van het kleedingmagazijn. Dat dit voor de materieele verzorging een goede gedachte bleek te zijn, mag beoordeeld worden naar het feit, dat b.v. in 1918 met goedvinden van het Bestuur ƒ 17.000.— aan kleeding werd uitgegeven.

47. Een groote verandering onderging ook de moestuin en de bearbeiding ervan. Deze werd op grootere schaal ingericht. Een deskundige tuinbaas werd aangesteld, en de jongens, die daarvoor ambitie hadden, konden voortaan op „Zandbergen" zelf worden opgeleid.

48. Toen er zoo in het werk meer vastheid gekomen was, werd er een nieuwe categorie van kinderen in de verzorging opgenomen. Het werk voor de zoogenaamde tijdelijk verpleegden begon. En naarmate de verzorging van „voogdijkinderen" — welke het Bestuur wegens een houding van de zijde van Justitie, die niet strookte met onze opvattingen inzake de opvoeding, meende liever aan andere vereenigingen te moeten overlaten — inkromp, werd te krachtiger de hand aan den ploeg geslagen voor dit nieuwe werk. Een groot stuk grond werd aangekocht. De plannen voor een tuindorp werden ontworpen en vastgesteld en reeds zijn twee woningen daarop verrezen.

49. Om bij al deze uitbreidingen de deugdelijkheid van het werk-zelf niet te laten lijden, is het Bestuur, onder voorlichting van den Directeur, gaarne bereid geweest hem de noodige hulp ter verwezenlijking van deze plannen ter zijde te stellen. Met het oog op de verzorging werd een inspectrice benoemd, en nu onlangs met het oog op de algemeene zaken een adjunct-directeur.

50. Het mag den Directeur tot voldoening strekken, dat al deze inspanning en wat er uit geboren werd voor „Zandbergen" ook naar buiten niet ongemerkt bleef.

H. M. de Koningin-Moeder bezocht tweemaal onze instellingen om zich van hare werking op de hoogte te stellen.

Ook hadden bezoeken plaats van de Vereeniging van Armenzorg en Weldadigheid. Voorts van de School voor Maatschappelijk Werk.

Bij al deze bezoeken kwam steeds naar voren de groote waardeering voor het werken van onze Maatschappij.

Alle hulde aan onzen wakkeren Directeur! Moge het hem gegeven zijn nog jaren te beleven vol van de zoo gewaardeerde energie en bekwaamheid. En mogen vele nieuwe giften en legaten hem in staat stellen tot menigvuldigen nieuwen arbeid.

w.g. J. D. VAN CALCAR,
Voorzitter.

51. Ik ben er zeker van dat, na lezing en gezet overdenken van al het voorgaande, men het met mij eens zal zijn, dat het Zandberger-werk, zij het in eenigszins gewijzigden vorm, voor Indische ouders, die hun kinderen ter opvoeding naar Nederland hebben te zenden, en voor dezen, ten zegen zal kunnen zijn. Het voorziet in alles, wat wij tot dusver ontbeerden en wat ik de hoofdmomenten van dat werk noemde, in behoeften waarin tot dusver vaak slechts gedeeltelijk en dan nog onvoldoende wordt voorzien.

Mijn korte vraag aan den heer Ortt heeft verder aanleiding gegeven tot ruime besprekingen met de Commissie van Verzorging uit het Bestuur van Zandbergen, welke ik bijwoonde, en daarna met het geheele Bestuur, dat zich met het voorstel terzake van den Directeur vereenigde. [1])

Van deze en andere conferenties is tenslotte het eindresultaat geweest, dat de volgende voorwaarden werden vastgesteld, waarop zich Zandbergen gaarne belasten wil met de plaatsing van kinderen van in Oost- en West-Indië wonende ouders, in gezinnen in Nederland, en met het toezicht op de verzorging en opleiding daarvan.

52. Deze voorwaarden luiden als volgt:

1. *Zandbergen* belast zich met de plaatsing van kinderen van in Oost- en West-Indië wonende ouders of verzorgers in gezinnen hier te lande en met het toezicht op de verzorging en opleiding daarvan.

Om het een en ander naar behooren te kunnen verrichten, moet aan de navolgende voorwaarden werden voldaan:

a. *Zandbergen* moet de gezinnen, in welke de kinderen zullen worden geplaatst, óf zelf hebben uitgekozen, óf hare goedkeuring hebben gehecht aan de keuze van zulke gezinnen door de ouderszelven of namens dezen door derden.

b. *Zandbergen* moet voorzien worden van een volmacht tot uitoefening van de ouderlijke macht of belast worden met de tijdelijke voogdij over het kind.

c. Bij de plaatsing van hun kind in een gezin moet door de ouders of verzorgers een bedrag in eens worden gestort voor:

1. drie maanden verpleegkosten;
2. drie maanden kosten, aan de bemoeiingen van Zandbergen verbonden;

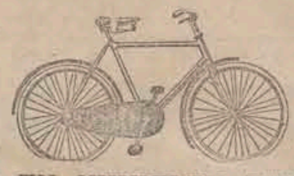
} bij wijze van vooruitbetaling.

3. kosten van eersten uitzet, tenzij deze in Indië door de ouders wordt aangeschaft;
4. de eventueele retourpassage van het kind, tenzij ten genoege van Zandbergen daarvoor voldoende waarborg is gegeven.

[1]) Het is wel belangwekkend hier te vernemen dat van beide genoemde colleges deel uitmaakt de heer H. Carpentier-Alting, oud-Directeur van Binnenl. Bestuur in Ned. Indië.

d. Bij eene plaatsing als bovenbedoeld moeten de ouders of verzorgers zorg dragen voor een geregelde, maandelijksche betaling van de verpleegkosten en van de kosten aan de bemoeiingen van *Zandbergen* verbonden.

e. De betalingen, bedoeld in *c.* en *d.* moeten op naam van *Zandbergen* geschieden door tusschenkomst van een bank-instelling, door ouders of verzorgers, in overeenstemming met den vertegenwoordiger in Indië, aan te wijzen.

f. *Zandbergen* moet voor alle verdere betalingen, ten behoeve van het kind, de schakel zijn tusschen de ouders en de personen, die gelden van dezen te vorderen hebben en kwartaalsgewijze een voorschot daarvoor ontvangen tot een bedrag, nader overeen te komen met de ouders of verzorgers en c.q. den vertegenwoordiger in Indië.

2. De taak, die *Zandbergen* in dit opzicht op zich neemt, staat geheel afzonderlijk en naast het werk, tot nu toe door die Maatschappij gedaan.

De kinderen worden niet als „Weezen van Zandbergen" beschouwd. Het geldelijk beheer van dezen tak van arbeid wordt geheel afzonderlijk gevoerd.

3. *Zandbergen* draagt ook voor het verblijf van de kinderen gedurende de vacanties de zorg.

4. Ter bevordering van een goeden gang van zaken wordt in Oost- en West-Indië een vertegenwoordiger van de Maatschappij aangesteld, die omtrent *Zandbergen* desverlangd aan ouders of verzorgers in Indië de meest uitvoerige inlichtingen geeft en omgekeerd aan *Zandbergen* de vereischte inlichtingen verschaft omtrent ouders of verzorgers en kinderen, voor wie hare bemiddeling als bovenbedoeld wordt ingeroepen.

53. Ter toelichting op die voorwaarde moge het volgende dienen:

De onder *a* en *b* van punt 1 genoemde voorwaarden vloeien vanzelf voort uit de verantwoordelijkheid, welke *Zandbergen* terzake van plaatsing in gezinnen en toezicht op de verzorging en opleiding van kinderen, op zich neemt. Men denke bij voorwaarde *b* b.v. aan den langen tijdsduur, die een briefwisseling over eenig onderwerp de kinderen betreffende, door den grooten afstand in beslag neemt, waar soms onmiddellijke beslissing geboden is.

De regelen *c*, *d* en *e* vloeien voort uit het beginsel, dat *Zandbergen* geen geldelijk risico op zich mag nemen terzake harer bemoeiingen ten deze. Alle kosten op de opvoeding van Indische kinderen in Nederland vallende, moeten ten volle door de ouders of verzorgers in Indië gedragen worden.

(*slot volgt*).

Kunst, Kunstnijverheid en Huisvlijt.

Amerikaansche Belangstelling.

Het is een bekend feit, dat Amerikanen over het algemeen veel belang stellen in de voortbrengselen der Indische kunstnijverheid en die gaarne in hun bezit hebben. „Boeatan" weet hiervan mee te spreken; herinnert zich o.a. met voldoening het opgetogen bezoek van een Amerikaanschen gezant, die, verleden jaar, op weg naar zijn nieuwen standplaats Tokio, in den Haag vertoevend, toevallig op den laatsten avond de Indische Tentoonstelling in het Kurhaus zag en daar dadelijk zóó verrukt was van de mooie ikat-weefsels, dat hij er op staanden voet voor eenige honderden guldens van kocht, zonder — in tegenstelling met zoo menigen onwetenden Nederlander — den prijs dezer fijne kunststukken te hoog te vinden. Hij raakte niet uitgepraat over hun schoonheid:

„Things of beauty
a joy for ever."

Zoo dacht ook de New-Yorksche schilderes, Hazel Laforge, er over, die verleden jaar een mooie collectie batiks en weefsels in Heulstraat 19, Den Haag, kocht en, al spoedig na terugkomst in haar vaderstad, een artistieke uitnoodigingskaart hierheen stuurde, welke zij daar had rondgezonden, luidende:

„My collection of far Eastern Textiles, including batiks from Java, will be on exhibition and sale at my studio during this week and next Afternoon-tea."

Dit laatste: om de bezoekers langs de maag tot bewondering der kunstnijverheid op te wekken, had zij van „Boeatan" afgekeken. Ten bewijze, dat zij succes had bij hare kunstzinnige stadgenooten, deed zij heel gauw eene nabestelling, waarbij zij schreef: *„Wish you were here to see my studio; it looks beautifull. Every one is enthusiastic!"*

Nu het vóór-oorlogsche toerisme uit de nieuwe naar de oude wereld eenigszins terug begint te komen, kunnen Boeatan's toonkamers zich telkens weer eens verheugen in het bezoek van Amerikanen, vooral ook van het vrouwelijk geslacht, die vol belangstelling al het tentoongestelde bekijken en van alles tekst en uitleg vragen, hetgeen haar van ganscher harte gegeven wordt, in ruil voor de betoonde groote waardeering van het Indisch handwerk.

Praktisch als de Amerikanen zijn, koopen zij meestal die stukken, welke zij kunnen gebruiken, zoowel tot versiering van den huiselijken haard, als voor eigen tooi: weefsels voor gordijnen, tafelkleeden en divanbedekking; batikkaïns om tot nieuw-modische, strakke japonnen te drapeeren, zijden slendangs om als sjawls te dragen. Ook het vlechtwerk — alle mogelijke mandjes, taschjes en matjes — en de verschillende doozen van Japaraasch kunstsnijwerk en het koperwerk vallen in hun smaak, maar dit laatste wordt minder gekocht wegens het hooge invoerrecht, dat er in Amerika voor moet worden betaald.

* * *

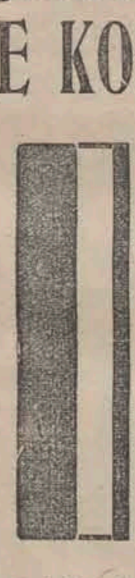
Een ander bewijs van Amerika's belangstelling ten deze is, dat telkens waardeerende beschrijvingen over Indische kunst in tijdschriften en dagbladen worden opgenomen. Zoo trof ons in de bekende te Boston uitkomende *„Monitor"* van 16 October j.l. een uitvoerig artikel over de Wajang met illustraties van Tyra de Kleen, de gevoelige Zweedsche schilderes, die een paar jaar geleden, door „Oost en West" ingeleid, hier in den Haag een tentoonstelling hield in Pulchri Studio van haar Balineesche teekenwerk. Echt Amerikaansch luidt de titel van dit opstel: *„Cross-legged, behind Screen and Lamp, sits the Javanese Dalang"*. Wij ontleenen er aan:

In dezen tijd, nu het marionettenspel weer begint op te bloeien, is 't zeker wel belangrijk iets te vernemen van het eiland in het verre Oosten, dat de bakermat van deze kunst kan worden genoemd. Reeds in voor-historische tijden bestond op Java deze vorm van tooneelspel, behoorende tot de wajang-tooneelkunst.

Bij de Javanen behelst de wajang eigenlijk alle andere schoone kunsten, want zoowel beeldhouw- als schilderkunst worden uitgeoefend aan deze marionetten. Zelfs de bouwkunst is er mee verbonden, want de typisch Javaansche *pendoppo*, met haar door zuilen gedragen, schuin afloopend dak, dient juist voor de wajang-voorstellingen. Hun letterkunde is vol wajangverhalen en hun muziek: de *gamelan*, is het orkest, dat de wajang begeleid.

Terwijl het Westersche tooneel van naturalistischen oorsprong is, het werkelijk leven weergevende, bestond de Javaansche wajang daarentegen oorspronkelijk uit onwezenlijke schaduwbeelden (*wajang poerwa* of *wajang koelit*) welke later hier en daar vervangen werden door meer menschelijke poppen (*wajang klitik* of *wajang golek*) en eindelijk zich ook ontwikkelde tot levende tooneelspelers (*wajang wong* of *wajang orang*).

Het woord *wajang* beteekent schaduw, *poerwa* oud en *koelit* is huid. De oudste wajangfiguren — hun bestaan kan tot in de zevende eeuw worden nagegaan — worden uit karbouwenhuid gesneden

in ragfijne, platte vormen en daarna, volgens vaste regelen, decoratief gekleurd en verguld. Voor het ongeoefende Europeesche oog mogen zij belachelijke karikaturen lijken, zij zijn — behalve de clowns en monsters — geenszins zoo bedoeld. Evenals bij de Hindoes, de Grieken en andere volken der oudheid, is het tooneel bij de Javanen geboren uit godsdienstige ceremonieën en waren het uitvoeringen, oorspronkelijk ritueel, afkomstig van de voorouder-vereering. De schaduwen der voorouders werden opgeroepen, ten einde door de nakomelingschap te worden gebeden om bescherming, raad of gunsten. Daarom moesten de poppen ook geenszins levende wezens voorstellen.

Oorspronkelijk riep het hoofd der familie op deze wijze de schaduwen op, later nam de priester (*shamen*) deze taak over en daaruit ontwikkelde

Wilje voordeel?
Lees met oordeel.
Cats.

zich vervolgens de *dalang*, de vakman, die de poppen naar eisch weet te hanteeren, de geschiedenis vertelt en de rollen der optredende persoonlijkheden zegt. Die *dalang* zit gehurkt, met de beenen gekruist, op een mat voor het witte scherm, dat tusschen de pilaren van de *pendoppo* is gespannen. Boven zijn hoofd hangt een olielamp. Tusschen deze lamp en het scherm, waarop de schaduwen worden geworpen, laat de *dalang* de poppen bewegen door middel van stokjes, die aan hun handen bevestigd zijn. Achter hem speelt de *gamelan*.

Kunstzinnige Europeanen, die het voorrecht hebben gehad zulk een wajang-voorstelling aan een der Inlandsche hoven in de Vorstenlanden te zien, zijn vol bewondering, bovenal voor het prachtige effect der schaduwbeelden, een bewonderenswaardige „zwart-en-wit-kunst".

∴

Maar niet alleen in Amerika, ook in Europa groeit de belangstelling voor de Indische kunst. Op vele Duitsche Kunstnijverheidscholen wordt de Javaansche batiktechniek onderwezen, hetgeen van zelf voert tot groote bewondering van het volmaakte werk der Vorstenlandsche vrouwen.

„Boeatan" mocht eenige jaren geleden een prijs behalen op een Kunstnijverheidtentoonstelling in Milaan en krijgt nog telkens aanvragen, o.a. onlangs weer uit Parijs, Brussel en Kopenhagen. Stellig zal Nederland toch bij deze waardeering niet onder willen doen.

Verblijdend is, dat behalve in de afdeelingen van „Oost en West", zooals onlangs in Amsterdam en Apeldoorn, ook op doeltreffende wijze belangstelling wakker geroepen wordt voor de Indische kunst bij het opkomend geslacht, met name bij de Delftsche studenten. Op uitnoodiging der D. V. S. „Onze Koloniën" hield op 12 dezer de heer P. J. van Stein Callenfels in de bibliotheekzaal der Technische Hoogeschool een boeiende voordracht over „Land en volk van Bali", die spreker uit eigen aanschouwing kent en bewondert en waarvan hij o.m. zeide:

> „Het Balineesche volk heeft met recht den naam kunstzinnig te zijn. De zin voor versiering treft men zelfs in een gewone stuw in een rivier, die niet zakelijk-eenvoudig opgevat wordt, doch van mooi ornament voorzien is. Tot in de poorten uit modder en klei, voor de huizen opgetrokken, zijn de verhoudingen uitstekend. Typisch ook zijn de fraai gebeeldhouwde stellingen, waarin holle blokken(een soort klokken) zijn aangebracht, die tot oproep of alarmeering dienen. Sierlijk zijn de woningen. Het merkwaardige is, dat men slechts één vertrek onder hetzelfde dak vindt, zoodat iedere kamer eigenlijk een apart huis is. De poortenbouw op Bali kan in twee soorten verdeeld worden. De een is als een gespleten tempel, de andere als een tempel, waarin een tunnel gehouwen werd, beide bewonderenswaard. De Balische tempels zijn terecht om hun schoonheid beroemd en niet minder het goed gevormde volk om zijn sierlijken gang en zijn mooie, zelfvervaardigde kleeding."

Bovengenoemde Studentenvereeniging heeft het plan in hetzelfde gebouw op Zaterdag 24 dezer een zeldzaam fraaie batik-tentoonstelling te openen, waarbij de bekwame, te Leiden studeerende Javaan, R. M. Poerba Tjaraka, een toelichtende lezing zal houden.

Dit zijn verblijdende teekenen des tijds:

Door kunstwaardeering tot verbroedering!

Van Week tot Week.

13—20 NOVEMBER.

Rijksbestuurder van Jogjakarta. De Darmo Kondo bericht dat de Rijksbestuurder van Jogjakarta, Pangeran Danoeredjo zal aftreden om hoogstwaarschijnlijk te worden opgevolgd door den Regent van Japara R. M. T. A. Koesoemo Oetojo. (De regent van Japara is de schoonzoon van Prins Boeminoto, de oom van den tegenwoordigen Sultan. Door deze familierelatie zou die benoeming mogelijk worden).

Wethouders in Indië. Soerabaja is de eerste gemeente welke wethouders krijgt; de Ind. Regeering heeft de instelling goedgekeurd. Volgens het Soer. Hdbl. zullen de eerste wethouders de heeren Mook en Faubel zijn.

Onderscheiding. De Friederich Wilhelms Universiteit te Berlijn heeft het eere-doctoraat verleend aan den ir. J. E. G. E. Voûte, directeur van de sterrenwacht te Lembang. (Dr. Voûte was leider der Hollandsch-Duitsche expeditie naar Christmas-eiland, ten Zuiden van Java, in het belang der astronomische wetenschap).

Majoor Djie Thay Hien †. Den 8en Sept. overleed te Kediri, 62 jaar oud, de majoor-titulair der Chineezen aldaar Djie Thay Hien. De teraardebestelling had plaats den 7en October (geboortedag van Confucius) onder zeer groote deelneming van alle bevolkingsgroepen.

Het A. B. C.-Comité in actie. Een boekhandelaar te Soerabaja besloot vanaf November een Maleische editie te geven van Buffalo Bill, Nic Carter e.d. schrifturen. Het Analphabetisme-Bestrijdings-Comité heeft daarop een telegrafisch rekest aan den Landvoogd gezonden om te protesteeren tegen de verspreiding dezer immoreele lectuur, deze „schriftelijke opleiding tot beroepsmisdadiger".

Een H. B. S. te Medan. Het Bestuur der Medansche Schoolvereeniging zond, door bemiddeling van schoolhoofden op Sumatra, 750 circulaires aan de ouders van schoolgaande kinderen, betreffende de plannen tot oprichting eener H. B. S. te Medan.

Professor Van Hinloopen Labberton. De heer D. van Hinloopen Labberton, oud-lid van den Volksraad, thans in Australië verblijf houdend, zou benoemd zijn tot hoogleeraar aan de Imperial University te Tokyo. (Van andere zijde wordt gemeld dat de hr. v. H. L. benoemd is als leeraar van de school voor vreemde talen te Tokyo).

Lid van den Raad van Indië Harloff. Bij Kon. Besluit is aan het lid van den Raad van Ned.-Indië A. J. W. Harloff, op diens verzoek, met ingang van 3 Januari, eervol ontslag verleend uit 's Lands dienst, onder dankbetuiging.

Javaansche tentoonstelling en kunstavond te Dordrecht. Het teekengenootschap „Pictura" stelt dezer dagen een verzameling wajangfiguren ten toon. — Voor de leden van „Pictura" hield de heer R. S. Hardjodiringgo van Soerakarta, den 15en dezer een lezing over de wajang, met zang en dansdemonstratie.

Steun aan de Zending. H. M. de Koningin heeft een gift van *f* 2000.— geschonken ten behoeve van den arbeid der Samenwerkende Zendingscorporaties.

Boedi Oetomo en de Vlootwet. In de Tweede Kamer is mededeeling gedaan van de ontvangst van een telegram uit Bandoeng, onderteekend Boedi Oetomo, en luidend: Hulde verwerping vlootwet.

Promotie Tio Poo Tjiang. Aan de Ned. Handelshoogeschool te Rotterdam promoveerde tot doctor in de handelswetenschap de Chinees Tio Poo Tjiang, geb. te Pasoeroean, op proefschrift: De Suikerhandel op Java.

I nieuwe partij. In Indië is opgericht een „Midden-partij", met het doel: krachtig mede te werken aan de maatschappelijke evolutie in Ned.-Indië. Het voorloopig bestuur bestaat uit de heeren A. de Geus, W. A. Pénard en Dr. D. A. Rinkes. In het Bat. Nieuwsbl. van 18 Oct. wordt het program dezer nieuwe partij in zijn geheel vermeld. (Bijzonderheden omtrent andere politieke vereenigingen in Indië vindt men in het Volksraad-jaarboekje 1922—23, bl. 33—70).

Onderscheiding. Bij Kon. besluit is benoemd tot ridder in de Orde van Oranje-Nassau A. E. Dumas, gep. ambtenaar bij de P. T. T.-dienst in Ned.-Indië, tijdelijk ter beschikking van het hoofd van dien dienst.

Weduwen- en Weezenfonds Europ. officieren. Ned. Stsbl. No. 505 bevat een Kon. besl. van 5 dezer, waarbij wordt bepaald dat het nieuwe „Reglement voor het Weduwen- en Weezenfonds der Europeesche officieren van het Ned. Indische leger" in werking treedt op 1 Dec. a.s.

Aankomst droogdok in Indië. Het 11 Juli jl. uit Rotterdam vertrokken 8000 tons droogdok, bestemd voor de Droogdok Mij. Tandjong Priok, is den 14en dezer maand behouden te Tandjong Priok binnengebracht.

Decentralisatie. De Javasche Cour. van 5 Oct. bevat een ordonnantie betreffende het bestuur der Inlandsche gemeenten in Bengkoeloe. Art. 1 luidt: In het gewest Bengkoeloe worden naarmate de omstandigheden dit toelaten en de instemming der betrokken bevolking gebleken is, door het Hoofd van gewestelijk bestuur voor de Inlandsche gemeenten raden ingesteld. De raad wordt aangeduid als Inlandsche gemeenteraad.

Regent van Poerworedjo. Raden Soeriadi, thans patih van de afd. Meester-Cornelis, is benoemd tot regent van Poerworedjo, ter vervanging van den wegens ongeschiktheid eervol ontslagen regent Raden Toemenggoeng Sastrosoedirdjo.

Irrigatiedienst. De Ind. Regeering treft maatregelen tot overbrenging van den geheelen irrigatiedienst van het Dep. der B. O. W. naar het Dep. van Landbouw.

Militieplicht Chineesche studenten. De Chineesche studenten afkomstig uit Java, thans vallende onder de nieuwe militiewet, dienden een verzoek in aan den Minister van Oorlog om vrijstelling van dienstplicht, o.m. krachtens hun Chineesche nationaliteit.

Prof. Treub over de beteekenis van Indië. Prof. Mr. M. W. F. Treub heeft den 16en te Utrecht een voordracht gehouden over de beteekenis van Indië voor handel en nijverheid. (Een uitvoerig overzicht geeft de N. R. Ct., avondbl. van 17 Nov.).

Indische Landbouw-technici. De vijfde wetenschappelijke samenkomsten van Indische landbouwtechnici zullen gehouden worden te Wageningen van 11—14 Dec. a.s. (De Ind. Merc. van 16 dezer bevat een opgave van de te houden voordrachten over Indische onderwerpen).

J. Seyne Kok †. Den 19en Nov. is te Zeist, in den ouderdom van 52 jaar overleden, de heer J. Seyne Kok, oud-assistent-resident, ridder in de orde van Oranje-Nassau.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Communistische actie.

Aneta seint aan de *Sum. Post* (van 23 Oct.) *o.m.*, dat de Regeering voornemens is hadji Misbach en de andere hoofdleiders van de bommenwerperij te interneeren. Totaal zijn een zestiental Inlandsche communisten op verschillende plaatsen gearresteerd. Het onderzoek van de te Semarang in beslag genomen papieren is nog niet afgeloopen. De werper van den bomaanslag naar het rijtuig van den landvoogd te Djocja is in Klaten gearresteerd. Van 16—21 October hebben dagelijks bomaanslagen te Solo plaats gehad. O.a. werd den 19en Oct. een bom geworpen achter het rijtuig van den Soesoehoenan; de bom ontplofte echter niet.

Men is van meening hier te doen te hebben met anarchistisch-communistische uitingen van onwil tegen *elk* gezag, hetzij van het gouvernement, hetzij van de zelfbestuurders. Men verwacht dat de actie der communisten hiermee nog lang niet afgeloopen is, doch juist nu eerst in vollen gang komt. Alles wordt in Solo uitgebroed, het centrum der communisten. Deraillementen, branden enz. schrijft men toe aan sabotage. Het onderzoek wordt thans geleid door den heer Koster, adj. hoofdcomm. van politie te Semarang.

Indië en de Vlootwet.

Volgens de *Deli Crt.* (van 17 Oct.) is het eigenlijk toch weer een merkwaardig verschijnsel, dat heel Holland, politiek Holland althans, zich warm heeft gemaakt voor de Vlootwet en dat in Indië bijna geen publieke beroering merkbaar is geweest. Te merkwaardiger, waar ten slotte Indië méér direct nog dan Nederland, bij deze aangelegenheid betrokken is. Het gaat immers in hoofdzaak om de verdediging van Indië en, nu moge het waar zijn, dat het verlies van Indië van enorme beteekenis zou zijn voor het Moederland, dat daardoor ongetwijfeld zijn tegenwoordige plaats in het volkenconcert zou verliezen, Ned. Indië zou bij dat verlies dan toch voor 100 pCt. betrokken zijn. Daarbij komt, dat Ned. Indië ook een belangrijker deel der kosten heeft te dragen dan Nederland.

De uitingen van Ned. Indië ten aanzien van de Vlootwet, zoo zegt het blad verder *o.m.*, vindt men vrijwel uitsluitend in de couranten. Slechts te Batavia is op initiatief van een anti-vlootwet-comité een protestvergadering tegen de Vlootwet gehouden. Een nieuw bewijs, dat Indië geen land is voor politiek.

Vrijwel iedereen heeft het hier zoo druk met zijn zaken en eigen aangelegenheden, dat de tijd voor politiek ontbreekt, terwijl bovendien ook de omstandigheden de lust daartoe weinig of niet aanwakkeren. Dat zal misschien of waarschijnlijk op den duur wel anders worden, maar voor het oogenblik heeft men er zeker nog rekening mee te houden. En wat hier voornamelijk van de Europeesche wereld gezegd is, dat geldt even zeer voor de Inlandsche maatschappij. Zeker, een klein deel daarvan is korten tijd wel warm te maken met veel geschreeuw, het nieuwe is hier voornamelijk het aantrekkelijke, maar in verschillende opzichten is reeds gebleken, dat het hier ten eerste slechts een klein deel der bevolking betreft, en ten tweede, dat het veelal een stroovuur blijkt te zijn, dat even spoedig verdwijnt als het opgekomen is.

Wat de meening der bladen betreft, kan men over het algemeen wel zeggen, dat de meerderheid zich tegen de Vlootwet heeft uitgesproken en wel voornamelijk op het kostenvraagstuk en de toestand van de Indische schatkist. Het vraagstuk van de noodzaak der verdediging is daarbij vrijwel op den achtergrond gedrongen. Men is in het algemeen van meening, dat het, zoolang we staan voor

reusachtige tekorten op de jaarlijksche begrootingen, niet veroorloofd is de voor een vloot benoodigde millioenen uit te geven. Slechts enkele bladen, het *Soer Hbl.* in de eerste plaats, hebben zich ondanks de ongunstige financieele positie, vóór de Vlootwet uitgesproken.

Zoo deed ook de Volksraad, twee jaren geleden. Maar het is zeer de vraag, of eigenlijk geen vraag meer, of onder de tegenwoordige omstandigheden opnieuw een Volksraad te vinden zou zijn, die dit oordeel thans nog zou onderschrijven. Sedert 1921 toch, heeft de economische inzinking zich doorgezet.

Het *Bat. Nwbl.* (van 9 Oct.) geeft een uitvoerig verslag van de anti-Vlootwet vergadering te Weltevreden onder leiding van den heer *W. A. Pénard.* Deze critiseerde tegenover de pl.m. 200 belangstellenden de zwijgzaamheid van Indië ten aanzien van de Vlootwet. Hij was van meening, dat men er in Indië aan gewend is geraakt om de zaken in Nederland te laten bedisselen, zelfs zaken van levensbelang voor Indië, ook al geschiedt dat „beslissen" daar veelal eenvoudig door „neuzen-telling". Daarom was ook deze vergadering belegd om in Nederland te laten hooren, dat Indië zich niet bij de meening van den toenmaligen Volksraad neerlegt, doch tegen de Vlootwet gekant is. Er moet in Holland een stem worden gehoord uit Indië.

De heer *Aay,* Volksraadslid, zeide o.m. het te betreuren, dat niet opnieuw Indië's meening was gevraagd, en dat de Nederlandsche-, en niet de Indische regeering poogde de zaak te forceeren.

Besloten werd een telegram aan de Tweede Kamer te zenden, waarin met klem verzocht wordt de vlootwet *thans* niet aan te nemen op grond van de uiterst moeilijke omstandigheden, waarin land en volk van Indië momenteel, mede door de noodzakelijke bezuiniging, verkeeren.

De *Deli Crt.* voegt hier o.m. aan toe: De vergadering heeft namens Indië willen getuigen en wij nemen wel aan, dat de meerderheid der Indische burgers op deze wijze over de zaak denkt. Men is hier nog al practisch aangelegd. Dat zoo'n telegram echter in Holland ook maar eenige uitwerking zou hebben, is natuurlijk een illusie, waarop een desillusie moet volgen.

De *Loc.* (van 11 Oct.), die in de protestmeeting te Weltevreden, ten betooge van de bekende argumenten van: *„het kan er niet af"*, de argumenten mist ten betooge, dat het er ook niet af *hoeft,* legt uit, dat het nu toch juist daar op aankomt:

Het is wel gemakkelijk om, met negatie van het nader onderzoek van de oorspronkelijke defensieplannen, te verzekeren dat het hier gaat om „plannen, uitgebroed toen Indië financieel krachtig was" en dat „de tijd voor de invoering van dergelijke ruïneerende plannen nog niet is gekomen" — maar lastiger zou het geweest zijn om aannemelijk te maken dat Indië er in de gegeven internationale verhoudingen best *buiten* kan.

De wensch, die het vaderschap van zoovele aangename gedachten draagt, wilde onlangs in de Japansche ramp een ten Indië's gunste verbeterde wijziging in de pacifieke machtsverhoudingen zien, doch uit ontwijfelbare bron is wel gebleken dat de lichtvaardige schatters zich hierin terdege hebben vergist.

Maar wat is er dan wel na Washington ten gunste van een onverdedigd Indië verbeterd?

Zoo luchthartig als de heeren ter protestvergadering spraken, kan een willekeurige groep burgers op een zomerschen vooravond in de koloniale hoofdstad de zaak gemakkelijk beschouwen, maar zij, die verantwoording hebben voor de veiligheid van het Rijk op beide halfronden, hebben haar met schepen en niet met frazen te bezweren. Dat is spijtig, niet waar.

Tegenover de werkelijkheid van Indië's beschamend onvermogen tegen elke verrassing, doet de Bataviasche antivlootwetmeeting dan ook allerminst als een storm-van-protest aan, aanzwellend uit de gelederen der Indische burgerij. Op z'n best als een *zefier* — een kracht- en machtelooze zucht.

De Poenale Sanctie en de Buitengewesten.

De *Loc.* (van 16 Oct.) erkent in een „Richtlijn", dat de practijk het behoud der P. S. binnen afzienbaren tijd vergt, doch dit beteekent voor haar niet te erkennen dat de vrije arbeid in de Buitengewesten onbereikbaar zou zijn. Het blad schrijft o.m.:

Van de onmogelijkheid eener slagende nederzetting in eenmaal tot bezonkenheid gekomen cultuurgebied zijn wij in het geheel niet overtuigd. De geschiedenis der pogingen, in deze richting ingesteld, zou zelve reeds vele artikelen kunnen vullen, maar het uitblijven van welslagen tot dusverre mag toch, dunkt ons, niet worden opgevat als te beteekenen de onmogelijkheid van zulk een welslagen. Want van een ernst en een beleid, die zulk hooger bestuurswerk tot succes zouden vermogen te leiden, bleek eigenlijk nimmer. Het stadium van incidenteele proefneming kwam de regeering niet te boven, terwijl men van de landbouw- en andere ondernemingen natuurlijk niet anders verwachten mag dan proefnemingen, meer op directe dekking van eigen behoeften aan arbeidskrachten berekend dan op toekomstverzorging in meer algemeenen zin gericht, zooals alleen op den weg ligt van een gouvernement.

Wij zouden tweeërlei stadium voor de Buitengewesten willen onderscheiden. Het eene dat der *penetratie,* waarin de poenale sanctie praktisch niet kan worden gemist zoolang een betere „sleutel" niet is gevonden. Het tweede dat der *consolidatie,* waarin de poenale sanctie geleidelijk en systematisch behoort plaats te maken voor de vrije arbeidsovereenkomst met een onder overheidsbemoeienis metterwoon gevestigde bevolking.

De praktijk krijgt dan haar volle deel. Terwijl het recht naar vermogen wordt gediend.

Onrechtvaardige critiek.

In het *Soer. Hbl.* (van 16 Oct.) beschrijft *Abr. Exodus,* hoe het politieschandaal van West-Java in Holland de algemeene aandacht heeft getrokken. Het *Soer. Hbl.* teekent hierbij aan:

Abraham Exodus verzet zich terecht tegen de voorstelling van zaken, welke de heer Borel geeft. De opmerking zij echter gemaakt, dat Exodus wat veel naar de andere zijde generaliseert. Ongetwijfeld, het zijn veelal Chineezen, die zich schuldig maken aan de door hem gesignaleerde handelingen, maar men mag niet vergeten, dat hun optreden niet slechts veroordeeld wordt door ons, Westerlingen, of door de Inlandsche bevolking, die er onder te lijden heeft, ook de meerderheid hunner eigen landgenooten, die behooren tot de eerlijke, conscientieuse werkers, zien met leede oogen aan, hoe deze Chineezen bij voortduring den goeden naam van den Chinees in 't algemeen, in gevaar brengen.

Sumatra's Oostkust in het Gedenkboek.

Naar de *Deli Crt.* verneemt, is de gouverneur er slecht over te spreken, dat zijn artikel over Sumatra's Oostkust in het Gedenkboek, toch reeds door de geringe toegestane ruimte zoo gebonden, nog op verschillende wijze is geamputeerd, en dat tegen de uitdrukkelijk overeengekomen voorwaarde in, dat dit niet zoude gebeuren, aangezien de gouverneur uiteraard anders niet wenschte mede te werken, ook omdat nu voor enkele lichamen en personen de indruk wordt gewekt alsof van hunne gegevens door den gouverneur geen gebruik is gemaakt.

De *Java-Bode* (van 8 Oct.) merkt hierbij op, dat ook *mr. dr. Schrieke* ernstig ontstemd was over het feit, dat men in zijn tekst groote wijzigingen bracht, zonder hem daarin te kennen.

Indonesische afgestudeerden.

Het *Soer. Hbl.* (van 16 Oct.) deelt mede, dat met het s.s. *Rindjani* vier Javaansche studenten, die in Holland den meesterstitel hebben gehaald, in hun moederland teruggekeerd zijn. Het zijn de heeren:

mr. Mokima Soeriowinata uit Keboemen, *mr. Mas Koesnoen Sastrowardojo* van Poerworedjo, *mr. Soemardi* van Rembang en *mr. Oerip Kartowirdjo* van Patjitan. Reeds vroeger kwamen uit Holland terug de heeren: *mr. R. P. Singgih, mr. Mas Besar* van Pekalongan en *mr. dr. Gondokoesoemo* uit Rembang.

Van allen, die op eigen risico en op eigen kosten naar Holland en terug reisden, ter verkrijging van dien meestertitel, is alleen mr. dr. Gondokoesoemo geplaatst. De anderen wachten nog steeds. Als een bijzonderheid kan nog gemeld worden, dat mr. Oerip Kartowirdjo als secretaris fungeerde in de commissie voor de herziening van de Indische Staatsinrichting, in samenwerking met professor C. van Vollenhoven te Leiden. [1])

[1]) Deze voorstelling van zaken door het Soer. Hdbl. kan tot misverstand aanleiding geven. Mr. Oerip was secretaris van de H.H. (Prof. Mr. J. Oppenheim c.s.) die een „Proeve van eene staatsregeling voor Ned.-Indië" (Leiden, E. J. Brill, 1922) ontwierpen. *Redactie Kol. Weekbl.*

UIT DE INLANDSCHE PERS.

De oorsprong en de beteekenis van het woord „Soenda".

II (Slot).

In West-Java, te Tjitjatih, nabij de spoorweghalte Tjibadak, ten Westen van Soekaboemi, kan men een beschreven steen aantreffen, waarop het jaar 952 Çaka of 1030 A. D. is aangegeven en waarbij Maharadja Çri Djajabhoepati zich zelven noemt de heerscher der wereld en Parahadjian Soenda of Radja Soendi.

Opvallend hierbij is, dat bij dit opschrift gebruik is gemaakt van de oude Javaansche letterteekens en niet van het Soendaneesch letterschrift, zooals bij den beschreven steen te Buitenzorg heeft plaats gehad.

De genoemde eeretitel was in overeenstemming met dien van den Vorst van Midden- en Oost-Java, die van Hindoe-Javaanschen oorsprong zijnde, te Kahoeripan woonde en geheel onafhankelijk van West-Java het land bestuurde.

Het schijnt, zegt de schrijver, dat het verdeelen van Java in 3 deelen van oudsher reeds in gebruik is geweest.

Terugkomende op het verhaal der reuzen Soenda en Oepasoenda, waarvan reeds sprake is geweest, wordt bij de voorspelling in de toekomst aan Djajobajo, door Dr. Brandes aan den naam van Mataram ook die van Soenda gegeven, welk woord zou beteekenen Kornuit of gezel.

Ook wordt daarbij gebezigd de uitdrukking „Soenda rowang", hetgeen met tegenpartij of vijand kan worden vertaald.

(Deel XXXII, Jaargang 1889 blz. 383, 386 en 397 Bataviaasch Genootschap).

Het geven van den naam van Soenda rowang aan Mataram d.i. Kameraad en vijand, zou wijzen op de splitsing van dit Rijk in Soerakarta en Djocjacarta, tengevolge van onderlinge twisten tusschen familieleden, die ieder voor zich een vorstentroon wilden veroveren.

Sprekende over het bestaan van de rijken Padjadjaran en Madjapait, wordt door den schrijver gewezen op het feit, dat zij oorspronkelijk een geheel uitmaakten onder het bestuur van den Vorst, aan wien de titel van Praboe Lemboe Amiloehoer was gegeven.

Bij zijn overlijden liet hij 2 zoons na, met name Koeda Lalean en Raden Tandoeran, die elkander het gezag betwistten, met het gevolg, dat laatstgenoemde naar het Oosten vluchtte en het rijk van Madjapait stichtte.

Zich sterk gevoelende, viel hij op zijn beurt zijn broeder aan en wist dezen te dwingen naar het Westen de wijk te nemen, alwaar door hem te Kandangwesi Priangan een nieuw Rijk werd gevormd, welke vestiging later werd overgeplaatst naar Buitenzorg, alwaar de beschreven steen is gelegen. *)

Dit Rijkje is na dezen strijd bekend geworden onder den naam van Padjadjaran.

In het verhaal van de verdere afstamming van Padjadjaran, dat in de Residentie Batavia verspreid is, kan men de mededeeling vinden, dat Praboe Anggalarang een zoon had, die Ratoe Soenda werd genoemd.

Doch wie hij verder was, wordt niet vermeld.

Hetgeen de schrijver hieraan kan toevoegen is, dat Praboe Anggalarang dezelfde persoon is als Praboe Permanadi Poentang, die in de geschiedenis van Bandoeng bekend staat als een zoon van den Radja van Pedjadjaran.

Uit al het voorafgaande kan men zijns inziens opmaken, dat Pedjadjaran en Soenda de namen zijn van hetzelfde land.

Opvallend is hierbij het feit, dat, wanneer zich personen in het Buitenzorgsche als Radja opwerpen, zij zich altijd Ratoe Soenda noemen en niet Radja Padjadjaran of Praboe Siliwangi.

Uit Westersche gegevens kan men de navolgende inlichtingen putten.

In de eerste door den Venetiaan Fra Maura in het jaar 1459 vervaardigde zeekaart, wordt Sondai of Soenda vermeld, evenals later in de Spaansche Dienstkaart van 1519.

In het op 21 Augustus 1522 door de Portugeezen gesloten contract op Java, wordt gesproken van de overeenkomst met de landsgrooten van den Radja van Soenda.

Toenmaals werd het eiland Java dus Soenda genoemd.

Na de verovering van Malakka in 1511 door de Portugeezen gaven deze aan de Indonesiërs den naam van „Jaos" of Javanen.

De Portugeesche reiziger Marco Polo spreekt in zijn reisverhaal van Sumatra en Java-Minor.

In het boek over de in Indië gebruikt wordende gewichten wordt gezegd, dat zij gebruikt werden te Malakka, Banda, Ternate (Maluquo), China en Soenda.

De Portugeezen verstonden onder „Soenda" het geheele eiland Java.

In het met Si Adji Dipati te Gresik (Soerabaija) gesloten contract spreekt men steeds van Poelo Soenda, terwijl zij in het jaar 1786 het eiland Sumatra het grootste onder de Soenda-eilanden noemden.

Uit de in het jaar 1730 te Amsterdam uitgegeven vertaling van het boek van den Engelschman Th. Salmon, „Behelzende de tegenwoordige Staat der Sundasche Eilanden en wel inzonderheid Borneo, Java, Sumatra, enz.", beschouwde men Java te behooren tot de groep van de Groote Soenda-eilanden.

*) De Redactie stelt hier de vraag of Gilingwesi niet het tegenwoordige Tjandjioer is.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

De beroepskeuze.

Wanneer de Chineesche jeugd de schoolbanken verlaat, dan is, evenals elders ter wereld, bij het maken van plannen voor de toekomst het kiezen van een beroep een der moeilijkste en onzekerste onderwerpen, waarin de Chineesche jeugd zelve en de Chineesche ouders in Ned.-Indië eene beslissing hebben te nemen.

En, zonder raad en voorlichting van de ouders, kan de jeugd dit moeilijke probleem niet tot een goed einde brengen, althans, als zij groote misgrepen wil vermijden.

Eenmaal ter schole gaande, zoo schrijft men in de „Sinar Sumatra" van 1 Juni 1923, is het niet alleen de wensch van den vader doch ook van de moeder van den Chineeschen leerling, dat hij of zij zoo spoedig mogelijk de school verlaat, daarna in eigen levensonderhoud kan voorzien en, gewa-

Aan de Leden van „Oost en West"

Het bestaan van het „Koloniaal Weekblad" is, dit behoeft geen betoog, een levensbehoefte voor Uw vereeniging.

Ten gevolge der heerschende malaise wordt het bestaan van genoemd blad bedreigd.

Op twee manieren kunt U het orgaan steunen:

1°. door de adverteerders, die Uw weekblad helpen financieren, met Uw inkoopen te bevoordeelen en daarbij den naam van het blad te vermelden,

2°. door Uw leveranciers aan te sporen in Uw orgaan te adverteeren, of door onzen reiziger bij Uw leveranciers een introductie te verschaffen.

Mogen wij op Uw medewerking in deze rekenen?

DE UITGEEFSTER.

pend met de verkregen schoolkennis, den strijd om het bestaan weet aan te binden.

De school verlatende, bemerkt de jeugd echter al spoedig, dat de vervulling harer wenschen en idealen in de groote maatschappij met vele moeilijkheden gepaard gaat, of met andere woorden, dat de theorie iets anders is als de praktijk, waarna zij zich de vraag stelt of zij wetenschappelijk wel voldoende is toegerust om de maatschappelijke toestanden te beheerschen en in staat zal zijn hare maatschappelijke plichten te vervullen.

Voor den Westerling is de beroepskeuze voor zijn kind eene aangelegenheid van de grootste zorg en wordt de geheele opvoeding van het kind, vanaf de prilste jeugd, in eene daarmede overeenstemmende richting geleid.

Het aantal kinderen van Westerlingen dat niet toegerust in de groote maatschappij treedt, is dientengevolge betrekkelijk gering.

Bij den Aziaat is daarentegen dat aantal zeer groot en ziet men zoovele jeugdige personen, wegens gebrek aan zorgzaamheid der ouders, op de golven der levenszee drijven en door de winden verspreid.

De Chineesche ouders laten het toekomstig bestaan hunner kinderen veelal over aan hetgeen het noodlot brengen zal, eene opvatting, die als geheel uit den tijd moet worden beschouwd en de overtuiging wettigt, dat die ouders geheel en al op den verkeerden weg zijn.

Eene behoorlijke nakoming hunner verplichtingen stelt niet alleen den eisch dat zij zorgen voor een degelijken ondergrond in huis en school, doch ook dat rekening wordt gehouden met de bijzondere neigingen der kinderen voor een bepaald beroep, zonder dat daarbij van dwang sprake is.

De Chineesche ouders verlangen wel dat hunne kinderen zullen werken, doch het liefst in de lijn van hun eigen beroep.

Gaat dit opdringen vergezeld van krasse taal en rottanslag, dan maken de ouders zich opnieuw aan eene groote fout schuldig.

Een schoenmaker, een handelaar en de meeste andere Chineesche vaders wenschen allen, dat bij hun overlijden hunne in het vak geschoolde zoons hen zullen vervangen en het goed loonende bedrijf dan aan den gang zullen weten te houden.

In vroegeren tijd had zulk eene regeling werkelijk goed effect, omdat de levensomstandigheden toen gemakkelijker waren dan thans, nu niet alleen alles in prijs is gestegen, doch ook de ruimte om zich te ontplooien steeds geringer is geworden.

En, als een vader een zestal zoons heeft, die ieder voor zich verschillende beroeps- en karakterneigingen aan den dag leggen, dan vergist die vader zich toch zeer sterk, als hij aan hen allen hetzelfde vak als het zijne wil opdringen.

De Chineesche jeugd, die nog geen bepaalde beroepskeuze heeft gedaan, mag zich derhalve wel terdege rekenschap geven van de moeilijkheid, waarvoor zij wordt geplaatst.

Nu de maatschappij steeds hoogere intellectueele eischen stelt, tracht die jeugd nuttige boekwerken te lezen, waarvan de inhoud geleidelijk die kennis kan bijbrengen, die voor de beroepskeuze van belang kan zijn, doch, volgens den schrijver, zijn het slechts de enkelingen, die deze methode volgen.

Hij heeft zich er van overtuigd, dat niet alleen velen uit den stand der werklieden en landbouwers, doch ook zij, die reeds onderwijs hebben genoten, tengevolge van het gemis aan een behoorlijken ondergrond, niet weten wat zij na het verlaten der school moeten doen.

Zij zaten wel op de schoolbanken, doch de bijgebrachte halve kennis maakte van hen slechts personen, die onwillig zijn eenig zwaar werk te presteeren of koeliediensten te vervullen.

Tegen lager loon vervullen zij liever oppassersdiensten dan het beter betaalde doch in hunne oogen vernederende koeliewerk.

Men kan thans oppassers en schrijvers aantreffen, die van de scholen afkomstig zijn en slechts ƒ 25.— per maand ontvangen, terwijl zij als werkman ƒ 2.— per dag zouden kunnen verdienen.

Literatuur-Overzicht.

Indië en de Hollandsche Revue.

Het welbekende tijdschrift „de Hollandsche Revue", wijdt zijn No. van 15 November geheel aan Indië en opent met een „inleidend woordje" dat intusschen den zeer ernstigen wenk bevat strekkende om de zoo hoog noodige belangstelling voor Indië hier te lande op te wekken. Bij dit artikel een reproductie van het Koloniaal Instituut te Amsterdam.

Behalve dit en andere belangwekkende bijdragen over Indische onderwerpen vestigen wij bijzonder de aandacht op de karakterschets van S. A. Drijber (met portret), Commandant van Bronbeek. Aan die schets is toegevoegd een beschrijving met tal van kiekjes van die nuttige instelling ten behoeve onzer oud-strijders, van wie velen in nooddruftigen toestand verkeeren zooals het tijdschrift helaas maar al te zeer demonstreert.

Land en volk van Minangkabau.

Bij Martinus Nijhoff te 's-Gravenhage is verschenen een tweede, bijgewerkte druk van „Minangkabau. Overzicht van land, geschiedenis en volk, door M. Joustra, archivaris van het Minangkabau-Instituut.

Over den inhoud van dit werk met zijn sprekende kaart en zeer fraaie afbeeldingen, behoeft waarlijk niets te worden gezegd; de eerste druk is in 1920 van verschillende zijden zóó gunstig beoordeeld dat een nadere aanbeveling overbodig mag heeten. Slechts zij er op gewezen dat de schrijver in den tweeden druk alleen die wijzigingen en veranderingen heeft aangebracht, welke het gevolg zijn van de sedert 1920 gewijzigde politieke en administratieve indeeling. Bovendien is hier en daar iets verbeterd of met een enkel nieuw gegeven aangevuld.

En wat het uiterlijk van het boek betreft: De typografische uitvoering is uitstekend, zooals we dat trouwens gewend zijn van Nijhoff-uitgaven.

Wintervacantie in de Tropen.

De Kon. West-Indische Maildienst heeft voor haar passagiers landuitstapjes georganiseerd, in verband met pleiziervaarten van uit Amsterdam naar Barbados, Trinidad, Venezuela, Curaçao, Columbia, Panamakanaal en Costa Rica. Nadere bijzonderheden vindt men vermeld in het 17 Nov. Nr. van Holland Express.

Geneeskundig Tijdschr. voor Ned.-Indië.

Voor zoover afl. 4 van deel 63 van dit tijdschrift van belang geacht mag worden ook van niet-vakkundigen, volgt hier eene opgave van den inhoud. Entomologische notities door E. Rodenwaldt. II. De verspreiding van Anophelinen in den Indischen Archipel. (met kaart). — Rapport omtrent een malaria-onderzoek te Moeara-Tebo (met kaart). — Eine spektralanalytische methole der Röntgenologie, von Dr. A. March. — Enkele gegevens over Loemopsylla cheopis en Pygiopsylla ahala (rattenvlooien) in verband met de epidemiologie der pest, door P. B. van Steenis. — Aanteekening omtrent muskieten, door S. L. Brug en Dr. J. Haga. — Rapport omtrent het voorkomen van beri-beri in de garnizoenen Batavia en Meester-Cornelis in de jaren 1919 tot en met 1922, door A. Lichtenstein. —De septic tanks van Soerabaja en Semarang, door Dr. W. A. Wille.

Nooit een Universiteit te Batavia.

Onder dit opschrift schreef de hr. H. F. Tillema voor eenige maanden een artikel in het maandblad Vrije Arbeid, waarop de schr. in het dezer dagen verschenen October-Nr. terugkomt, mede omdat zijn beschouwingen bestrijding hebben uitgelokt van eenige Bataviasche geneesheeren. De hr. T. verwijt zijne bestrijders dat zij de hygiënische vraagstukken bezien van de zijde van den bacterioloog, den medischen zoöloog, maar dat ze de sociale kant van het vraagstuk niet zien; hij heeft groote waardeering voor hun arbeid, maar dit alles neemt niet weg dat hun werk alleen Indië's millioenen-bevolking geen gezondheid kan brengen. Als iemand die warm voelt voor hygiënische vraagstukken — wie zal dit kunnen ontkennen? — meent de heer T. nog eens zijn stem te moeten doen hooren over het bovengenoemd onderwerp, waarbij hem verschillende recente publicaties ten dienste staan, die een vergelijking van Batavia en Bandoeng als woonstad mogelijk maken.

Zijn conclusie luidt dat elk niet belanghebbend beoordeelaar tot de gevolgtrekking moet komen, dat in dit opzicht laatstgenoemde plaats bijzondere voordeelen biedt.

„De voornaamste is haar schitterend klimaat, terwijl een zeer belangrijke bijkomstige omstandigheid deze is, dat Bandoeng jong is. In het Oude Batavia hebben zich door de

eeuwen heen toestanden op woon- en woninggebied ontwikkelt, waarvan de oplossing, gezien het feit, dat de overgroote meerderheid der gemeentenaren arm is — mij wanhopig toeschijnt! Bandoeng is jong, het gemeentebestuur is er zeer spoedig diligent geweest op woon- en woningsgebied, het heeft begrepen dat de stad een groote toekomst had en heeft er voor gezorgd, dat de stad zich volgens een goed uitbreidingsplan kan ontwikkelen. Batavia is hiermede veel te laat gekomen. Ik maak hier het gemeentebestuur dier plaats allerminst een verwijt van, ik constateer alleen het feit. Het uitbreiden van Batavia lijkt mij toe onlogisch en kostbaar. Zuinige politiek is het die toch al topzware stad niet nog meer te belasten door er allerlei instellingen te vestigen, derhalve: geen universiteit te Batavia!"

De hervorming der agrarische toestanden in de Vorstenlanden.

Het Nov. Nr. van het Tijdschrift voor Economische Geographie bevat eene verhandeling van den hr. P. de Roo de la Faille, oud-lid van den Raad van Indië, getiteld: Waarom de Vorstenlandsche agrarische toestanden op Java diende te worden hervormd.

In 1909 werd in overleg met de Zelfbestuurders der landschappen op Java, welke met den verzamelnaam Vorstenlanden worden aangeduid, besloten tot een geleidelijke herziening van het agrarisch stelsel in die tot dusver nog onderwetsch-Javaansch geregeerde landen. Een gemakkelijke taak is deze herziening niet geweest, omdat bij de invoering niet alleen rekening was te houden met de belangen der vrijwel oppermachtige vorsten, maar ook met de bevolking, den kleinen man vooral, die onder zware lasten gebukt ging, terwijl daarnaast de bloeiende Europeesche landbouwindustrie evenmin in het gedrang mocht komen.

Welke de redenen zijn die tot deze diep ingrijpende hervormingen hebben doen besluiten leert ons de beschouwing van den heer De Roo, als hij de eigenaardige verhoudingen en de positie schetst van hen wier belangen het nauwst bij de reorganisatie zijn betrokken, t.w. den Vorst, den apanagehouder, den desabewoner en den landhuurder.

De schr. geeft van een en ander een heldere uiteenzetting, welke ook den oningewijde een duidelijk beeld geeft van het zoo ingewikkelde Vorstenlandsche agrarische systeem.

De Ingenieur.

Ir. E. L. Selleger geeft in No. 46 eene (geïllustreerde) beschrijving van papierfabricage in Ned.-Indië en de papierfabriek te Padalarang bij Bandoeng, waarvan schr. directeur is. Het artikel is zuiver technisch, waarom we er alleen de mededeeling aan ontleenen dat in de fabriek er naar gestreefd wordt zooveel mogelijk inlandsche krachten te gebruiken, maar begrijpelijkerwijs het eenigen tijd duurt om geoefende papiermakers te vormen, zoodat een kleine groep geïmporteerde krachten van de moederfabriek in Nijmegen, de kern vormt van de circa 200 arbeiders en arbeidsters. En verder: „Wanneer eens de rijke vezelschatten van Indië door meer uitgebreide verkeersmiddelen en ondernemende vezelplanters meer tot haar recht zullen komen en binnen het bereik van den papierfabrikant vallen, zullen ongetwijfeld in Padalarang papiersoorten gefabriceerd worden, die een bijzondere plaats in de wereldproductie innemen. Wij hebben in Indië materiaal, waaruit het allersterkste en duurzaamste papier vervaardigd kan worden, maar dit materiaal is grootendeels nog slechts bij de verzamelaars bekend en wacht op exploitatie om ten nutte van de menschheid bekend en verwerkt te worden".

Het Krankzinnigenwezen in Ned.-Indië.

Dr. P. H. M. Travaglino vervolgt in Bulletin No. 212 van den Bond van Geneesheeren in Ned.-Indië zijn artikelenreeks over het krankzinnigenwezen in Ned.-Indië. Thans bespreekt schr. de verpleging in de gestichten te Buitenzorg en te Lawang, welke in groote lijnen volkomen gelijk is aan die in Holland. De inrichtingen te Sabang en Magelang noemt schr., uit den aard der zaak, slechts even.

Indisch Militair Tijdschrift.

Inhoud der Oct. afl. Verslag der detacheering bij het Fransche leger van den majoor der intendance J. A. Luymes. — Weersomstandigheden en vliegen in Ned.-Indië, door B. (schr. concludeert „dat in Indië de weersomstandigheden het gebruik van vliegtuigen al op zeer bijzondere wijze in de hand werken"). — Ontwikkeling van de denkbeelden omtrent het inrichten van stellingen, door H. G. — De taktiekvraag op het jongste krijgsschool-examen, door F. Treffers. — Als laatste mededeeling een bericht van den redacteur, kapitein D. Boeye, dat hij wegens overplaatsing zijn functie neerlegt.

Alle den Volcke.

Het Nov. Nr. van dit Zendingsperiodiek bevat het vervolg van J. Belksma's beschouwingen over verbodsbepalingen bij de Toradja's, welke zeer vele zijn en lastig ook. Zoo is het bijv. verboden (pemali) te slapen, liggende in de richting Noord-Zuid, in de deuropening van het huis te zitten, eenigen tijd lang overeind staan in huis, trommelen, tikken of kloppen in huis enz.; voor alles wordt natuurlijk een reden opgegeven.

Hetzelfde Nr. bevat nog een overzicht eener voordracht van Ds. G. H. Beekenkamp: De geloofsbelijdenis van onze Toradja's en op den omslag een afbeelding van „elkander luizende vrouwen", een o.i. vrij onkiesch onderschrift, evenals de verklaring dier plaat door zendeling Belksma, die o.a. spreekt van „een geliefkoosde bezigheid, zoowel van mannen als van vrouwen (der Toradja's) in het zoeken van luizen op elkanders hoofd".

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Inhoud van afl. 13. De Pasar Gambir te Batavia, door V. d. K. (Wellicht willen enkele onzer lezers wel gaarne weten wat Pasir Gambir eigenlijk beteekent, welnu, vrij vertaald wil dat zeggen: Kermis op het Koningsplein). — Boedoean (suikerfabriek in Oost-Java), door P. van Schilfgaarde (vervolg). — Militaire krabbels (uit de oude doos), door H. N. — Een excursie van de Natuurhistorische Vereeniging te Bandoeng. — Van de vele illustraties trekt vooral aandacht de afbeelding van een gedreven zilveren spijsdeksel uit Bali.

Voor het eerst geeft „Indië" nu ook een bijblad dat aan „Onzen handel met Indië" gewijd is. Het bevat eene geïllustreerde beschrijving van de Nederlandsche fabriek van werktuigen en spoorwegmateriaal (genaamd Werkspoor) te Amsterdam.

De Indische Mercuur.

No. 46. Berichten van de Afdeeling Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut. No. 17. Over eenige looi- en taankosten uit de Ned.-Indischen strandbosschen. — Looiproeven met Mangrovebasten. — Vermeerdering van het rubbergebruik, door ir. J. G. Fohl. — Uitvoer van bacoven uit Suriname (uit een schrijven van den Gouverneur van Suriname aan de Koloniale Staten). — Kultuurberichten. — Kleine mededeeilngen. — Verslagen van maatschappijen, zoomede de overige wekelijksche rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instotuut geeft ditmaal recente literatuur over de zgn. groote cultures: cacao, kina, koffie, rubber, suiker, tabak, thee.

Het Javaansche batikken.

Aan een belangwekkend opstel over de techniek en den stijl van de Javaansche batik door M. P. Verneuil in „Art et décoration" ontleend de Telegraaf een fragment, dat we gedeeltelijk hieronder laten volgen; het tijdschr. zelf kwam ons niet in handen.

Men geloove niet — na een te oppervlakkig onderzoek — dat de Javaansche haar orneménteeringen met de punt van haar tjating op goed geluk teekent. Zondertwijfel is haar thans onder Europeeschen invloed een grootere vrijheid in de compositie van nieuwe motieven geoorloofd. Maar men kan zeggen, dat dit uitzondering is, vooral in de Vorstenlanden, de centrale provincies van Java. De gebruikelijke motieven, het „patroon", zijn geen werk van het toeval. Het zijn in zekeren zin voor ieder begrijpelijke, heraldieke motieven, die aan ingewijden de provincie, het dorp, de maatschappelijke positie aanwijzen van hem, wiens batik er mee versierd is. Nu nog bedient de dorpelinge, die een batik maakt, zich meestal van het speciale patroon van haar dorp, patroon dat zij van haar moeder heeft, ,die het weer van de hare kreeg en die data allen zorgvuldig bewaren als het traditioneele en speciale patroon der dorpsgemeenschap. Maar wat hiervan zij, dit oude patroon blijft niet onveranderd. Het ontwikkelt zich onder den invloer van den tijd en meer nog onder dien van de persoonlijkheid der batikster en van de fantasie, die zij er onbewust in legt. Er bestaat een groot aantal klassieke patronen, die het heraldieke fond van de gebatikte ornamenteering vormen, waaraan de vrije fantasie der Javanen langzamerhand nieuwe patronen, onafhankelijk van den klassieken stijl, toevoegt. De oude patronen mochten, in tijden die nog niet lang voorbij zijn, toen de oude gewoonten kracht van wet hadden, slechts gedragen worden door hen, die er om hun afkomst, hun maatschappelijke positie of hun familie, het recht toe hadden. Wat een geschillen, wat een processen met hen, die zich onrechtmatig een patroon toeëigenen in de Vorstenlanden, waar deze gewoonten angstvalliger dan ergens elders in acht worden genomen!

Nederland in de Oost.

Bij den uitgever H. D. Tjeenk Willink te Haarlem is verschenen: Nederland in de Oost. Reisindrukken van Mr. M. W. F. Treub.

„Reisbeschrijvingen zijn — enkele gunstige uitzonderingen niet te na gesproken — vervelend," zoo leidt de schrijver dit belangrijke werk in. „Ik ben dan ook niet van plan dat weinig aanlokkelijke genre met een nieuw exemplaar te verrijken. Mijn doel met dit boek is het maar al te flauwe interesse in ons land voor het even belangrijke als mooie Insulinde zoo mogelijk wat op te wekken. En ik weet zoo

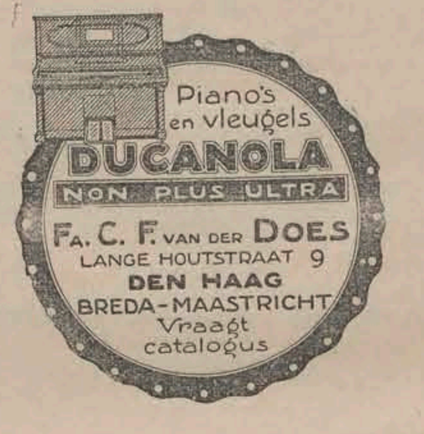

goed als ieder ander, dat vervelend schrijven of praten al heel weinig geschikt is om belangstelling gaande te maken.

Natuurlijk zal ik mijn indrukken van ons Indië niet kunnen weergeven zonder herhaaldelijk over verschillende streken en plaatsen te spreken, maar ik zal het toch meer hebben over hetgeen een bezoek aan de Oost te d e n k e n, dan over hetgeen het te z i e n geeft, al ben ik niet van plan dit laatste geheel ter zijde te laten. Dit zou haast heiligschennis zijn. Men wordt in Indië telkens zoo getroffen door de nu eens liefelijke dan weer grootsche natuurtafereelen, die het landschap er biedt, dat men er niet geheel over zou kunnen zwijgen, zelfs al zou men het willen; en ik wil dat niet."

In een achttal hoofdstukken behandelt Mr. Treub daarna de zeereis, zijn eerste indrukken, beschouwingen over de structuur der Indische maatschappij, de groote cultures, de overige takken van het grootbedrijf, arbeidsverhoudingen in het Westersche grootbedrijf en de beteekenis van de koloniale grootonderneming. Het laatste hoofdstuk is aan „Mooi-Indië" gewijd.

Een honderdtal foto's, meest alle speciaal voor dit werk vervaardigd, versieren den tekst.

Bijdragen voor Vaderlandsche Geschiedenis en Oudheidkunde.

In de jongste afl. is nog opgenomen het derde gedeelte van wijlen den hr. A. K. A. Gijsberti Hodenpijl's onderzoekingen over de gouverneurs van Koromandel, Christiaan van Teylingen (1761—1765) en Pieter Hoeksteen (1765—1771).

* * *

Het rapport der Indische belastingcommissie over de Vennootschapsbelasting. (Economisch Statistische Berichten, 14 Nov. '23).

Een kwart-eeuw Surinaamsche Zendingsgeschiedenis 1892—1919, door R. Voullaire (slot). (Berichten uit de Heidenwereld, Nov. '23).

Nederland's koloniën politiek en economisch voor vijf-en-twintig jaar en thans, door M. (met afb.). (Opgang III, bl. 867 en 882). 1)

Een en ander over Bali, door 't H. (Buiten, 22 Sept. '23). 1)

J. T. Cremer †. Met portret. (Op de Hoogte, 1923, bl. 219). 1)

Ter bespreking ontving de Redactie van de N.V. Uitgevers-Maatschappij „Haga", in den Haag, een tweetal boekwerkjes voor kinderen: „Van alles en nog wat" en „Kijk eens hoe leuk". De inhoud van deze werkjes komt met den titel overeen — verscheiden, aardig, leerzaam. In elk opzicht goed verzorgd en billijk in prijs, zullen deze boekjes voor de jeugd hun weg wel vinden en worden zij voor 't overige gaarne aanbevolen.

1) Ontleend aan Nijhoff's Index.

Suriname.

„*De West*" van 12 October schrijft:

„Dat de Chineezen goed feest kunnen vieren en gulle gastheeren zijn, hebben zij weder Woensdag bewezen. Hun keurige sociëteit wemelde van bezoekers van allen rang en stand. De heer Wong Lun Hing hield een rede, als een der weinige overgebleven oorspronkelijke immigranten, in 1869 ingevoerd voor den landbouw. Hij schetste hoe vele immigranten en vooral hun nakomelingen en nakomers zich hebben opgewerkt in den handel. Thans zijn er een 100 Chineezen in Suriname, die zich onderscheiden als rustige burgers, trouwe ingezetenen van hun nieuw vaderland. Spreker eindigde zijn rede met een heilwensch op Koningin, Gouverneur en Kolonie."

Het feest gold den twaalfden verjaardag van de vestiging der republiek China.

* * *

In „*De West*" van 16 October onder het hoofd „*Stille hulde*" het volgende ingezonden stuk van N. N.:

„Het Gouvernementsplein ligt verlaten in den meedoogenloozen gloed van de tropische middagzon. De schelpwegen weerkaatsen het felle licht en

zijn als ontoegankelijke banen van wit-gesmolte metaal, gestroomd uit den zonneoven. Zij omzoo men scherp de mildgroene gazons.

Het zwaar geboomte van den Tamarindelaan, d boschage van het Fort en de andere boomen, di het Plein omlijsten, dringen de grootste hitte en he felste licht terug naar de open pleinvlakte, aa welks rand, vóór het gouvernementshuis, het stand beeld van de Koningin oprijst als een vlam, blank van gloed.

De middagpassaat is nog niet opgestoken, het i bladstil.

Even is er beweging van enkele menschen: twe Britsch-Indiërs stappen vlug aan de zijde van he Fort, een kottomissie schuifelt langzaam over he witte pad, dat het middenperk afrondt, een dame en heer, met klein meisje, spoeden zich langs de ge bouwen, die de linkerzijde van het Plein begrenzen een politieagent stapt om den hoek van het Hof va Justitie. Maar dit enkele bewegen verstoort d strakke stilte niet. De eenzaamheid ligt zwaar ove het Plein. Alleen het geweldige natuurverschijnsel van het verzengende licht en de versmorende hitte schijnt te heerschen. Dan gebeurt er iets, dat den ban van de alleen-heerschappij der natuur verbreekt.

De Britsch-Indiërs blijken geen gewone voorbijgangers te zijn, die den kortsten weg over het heete plein kiezen. Het Koninginnebeeld, dat midden in den zonnegloed staat, is hun doel. Ieder van hen draagt een blankgeslepen sabel in de rechter- en een koperen vaatwerk in de linkerhand. Zij staan voor het beeld stil en groeten eerbiedig met de sabel.

De kottomissie en de drie andere voorbijgangers houden verbaasd hun tred in en staan dan stil om het gebarenspel der donkere mannen gade te slaan. De politieagent stapt plichtgetrouw en ietwat verlegen met het geval aan. Gelukkig is de afstand, die hem van het beeld scheidt, zoo groot, dat de andere toeschouwers hoop koesteren, dat de stille huldebetuiging reeds zal zijn afgeloopen vóórdat de ordebewaarder storend zal kunnen optreden.

Een der Hindoe's, zij zijn zeker priesters, loopt langzaam-aandachtig driemaal om den voet van het standbeeld heen en staat telkens na elke ronde ervoor stil om hulde te brengen. De eerste maal buigt hij eerbiedig het hoofd, na de tweede ronde brengt hij tweemaal dat saluut, ten slotte giet hij na den derden groet water uit het koperen vaatwerk over het gloeiend fundament, ontdoet zich van zijn hoofddoek, legt zijn sabel terzijde en kust den grond.

Onderwijl voert de andere priester in wijderen cirkel om dat stille spel een zwaarddans uit; hij heft het flikkerend lemmet omhoog en trekt een kring van bescherming om het beeld; het koperen vaatwerk schiet vonken bij het op en neer zwaaien langs het springend bewegen der bruine beenen. Achter het beeld richt hij zijn sabel, als een geweer, naar onzichtbare vijanden en gaat met zijn wapen afwerend de hemelstreken rond. Dan springt hij weer vooruit en hervat zijn dans.

Nu is de eerste gereed en beiden staan zij voor de laatste maal voor het blanke beeld. De oudere buigt en groet na eerbiedig opzien naar het gelaat der Koningin; achter het beeld gekomen buigt hij vóor het Gouvernementshuis. Dan gaan beiden snel naar de koele schaduwen van de Tamarindelaan terug. De politieagent is reeds dicht genaderd.

De andere wandelaars vervolgen hun weg. Het Plein ligt weer eenzaam in den witten zonnebrand, die het Koninginnebeeld omvlamt.

Aldus geschied te Paramaribo op den achtsten October 1923 des namiddags om kwart na twee uur.

Wonderlijke, aantrekkelijke huldebetuiging in de onherbergzame eenzaamheid van den tropenmiddag, zonder de tegenwoordigheid eener uitgenoodigde élite, zonder een schijn van kans op publiek succes of belooning, zonder het toeschouwen eener duizendoogige menigte, die het geziene straks met duizend tongen zal verbreiden, zonder zelfs eenige

doeling dat de Gehuldigde er ooit iets van te eten zal komen!

Twee Hindoes van de boorden van den Ganges, aarschijnlijk nog Britsche onderdanen, vereerend groetend de Vorstin van het verre Nederland: at zou de zin daarvan kunnen zijn?

Voordeel? Hoe zou het kunnen!

Spontane dankbaarheid tegenover een Bestuur, aaronder een vreemd volk het beter heeft dan in gen land? Is dit te veel verondersteld?

Laten de beide Hindoe's het den onbekenden hrijver dezes, die een der stille getuigen was, verven, dat hij H. M. de Koningin met deze regelen kennis heeft gesteld."

* * *

In „*De Prins*" van 3 November een foto van de estviering van de Surinamers in Britsch Guiana in „Town Hall" van Georgetown, bij gelegenheid n het regeeringsjubileum onzer Koningin.

* * *

„*De West*" van 19 October kan thans mededeen, dat de heer Johnston, afgevaardigde van de nited Fruit Company, in het midden van de maand ovember in Suriname te verwachten is, om de ogelijkheid van de bacoventeelt na te gaan.

De heer J. A. Liems, landbouwleeraar in Surime, die sedert langen tijd ijvert voor de bevordeng van de vruchtencultuur aldaar, neemt, volgens n mededeeling in „*De West*" van 19 October, nu oeven met een andere wijze van verpakking der coven, die goed schijnt te slagen. In plaats van heele „bossen" in kratten te pakken, worden de anden" van de bossen gesneden en in kratten pakt.

Op het oogenblik moeten de planters helaas zegn: „we have no bananas". Maar als de United uit Company de connecties met Suriname hervat dat spoedig anders worden.

* * *

De heer P. Zschaschler, zendeling der Evangehe Broedergemeente in Coronie (Suriname), is een korte ongesteldheid aldaar overleden.

Tevoren was de heer Zschaschler directeurraar geweest van het melaatschen-gesticht thesda.

* * *

„*De West*" van 19 October schrijft:

„De Surinamer wijdt een sympathiek artikel aan t zilveren kloosterfeest van Zuster M. Clemence, nu reeds 21 jaren werkzaam is in het melaatsen-gesticht Gerardus Majella.

Zuster Clemence is geboren in Weenen. Van goede milie en met een schitterenden aanleg voor de uziek, gaf zij op 22-jarigen leeftijd alles prijs om h te offeren aan de verpleging van melaatschen. Het spreekt van zelf, dat bij haar zilveren jubium dezer dagen in het gesticht van verschillende nten blijk werd gegeven van de groote waardeeng voor haar liefdewerk."

Wij vragen: was hier geen heerlijke gelegenheid or een Koninklijke onderscheiding? Een en twinjaren melaatschen verpleging! Is er grooter opferende liefde denkbaar?

* * *

Totale goudaanvoer te Paramaribo van Januari en met Augustus in grammen:

District	1923	1922
Suriname	87.588	68.348
Saramacca	18.821	10.236
Marowijne	5.786	5.881
Lawa	144.382	150.209
Totaal	256.577	234.674

* * *

In zijne rede over de beteekenis van Indië voor ndel en nijverheid, op 16 November in de groote al van het Jaarbeursrestaurant te Utrecht gehouden, zeide Prof. Mr. W. M. F. Treub, volgens het verslag in de N. R. Ct.:

....„De vaart op Indië is grootendeels in Nederlandsche handen. Van de 220 schepen is een groot deel in Nederland gebouwd. De proviandeering van de op Indië varende schepen geschiedt hier. De bouw, de herstellingen en de uitrusting van die schepen komen dus ons land ten goede. De scheepvaart op en in Indië is van een groote beteekenis voor Nederland"....

Men moet om zulk een getuigenis omtrent Suriname te lezen helaas anderhalve eeuw teruggaan, maar toen kon die ook afgelegd worden. Ziehier dit citaat uit het klassieke boek van Mr. Jan Jacob Hartsinck: „*Beschrijving van Guiana of de Wilde Kust van Zuid-America*", Amst. 1770:

......„Ik zal met stilzwijgen voorbij gaan de groote schatten, welke de Portugeezen uit het goudrijk Brazil, weleer een der voornaamste Bezittingen onzer West-Indische Maatschappije overbrengen; maar alleenlijk ten bewijze aanhalen de Colonie van Suriname, die thans een van de aanmerkelijkste takken van onzen Handel en Scheepvaart uitlevert. Het getal der schepen, die deeze Kust bevaaren. De boeken der Waaggelden van deze stad (Amsterdam) zouden een ieder, die dezelve met eenige oplettendheid naging, daarvan klaar overtuigen. Dan zou men zien hoe veel duizenden van Huisgezinnen alleenlijk door den Bouw en Toerusting deezer Schepen bestaan; hoe de Handwerken van ons Land hierdoor als een nieuw Leven krijgen; hoe, door den toevoer van Levensmiddelen, de Akkerbouw en Veehoede-ij bevoordeeld wordt; hoe door de van daar gebragte vruchten, bestaande in Suiker, Coffy, Cottoen, Cacao, eenige Verfstoffen en schrijnwerkershout, de buiterlandsche handel opgewakkerd en staande wordt gehouden en dus de rijkdom in ons Vaderland vermeerderd."

Curaçao.

De Curaçaosche Petroleummaatschappij.

Een reeks zeer gunstige berichten zijn te vermelden.

De *Amigoe di Curaçao* van 6 Oct. l.l. schreef:

„De alarmeerende geruchten, die onlangs de ronde deden, als zou misschien binnenkort een deel van de olietankvloot van de C. P. M. moeten opgelegd worden wegens een tijdelijk tekort aan ruwolie in Maracaibo, zijn gelukkig niet bewaarheid geworden.

Alleen hebben de lichters een 14 dagen niet gevaren. Dat is alles. En zooals nu de werkelijke toestand is, bestaat er veel grooter kans, dat de vloot van tankschepen nog eer zal moeten uitgebreid dan ingekrompen worden.

De berichten uit de olievelden van Maracaibo luiden zoo gunstig mogelijk. Op de terreinen van de Caribbean (Mene Grande) zijn weer 3 nieuwe oliebronnen aangeboord. Dagelijks vertrekken van San Lorenzo zeven treinen naar dit nieuw terrein met materiaal voor het bouwen van boortorens.

Ook voor de andere Petroleummijen, aldaar werkzaam, luiden de berichten gunstig. Uit Boacan wordt gemeld, dat in El Guayacán, terrein van de *Sucre Oilfields*, en op een terrein van de *Standard Oil Cy* bij de Santa Anarivier, olie is aangeboord.

De oorspronkelijke opzet: op Curaçao een der grootste petroleum-raffinaderijen der wereld te bouwen, komt steeds meer en meer tot uitvoering".

Veertien dagen later kon dit blad hieraan toevoegen, dat een telegraphisch bericht van 11 October meldde, „dat op de terreinen van de *Venezuelan Oil Concessions* (Dutch Shell) weer een nieuwe petroleumbron was aangeboord met een productie, die geschat werd op 20.000 vaten per dag."

Belangwekkend is het lijstje van in Venezuela werkende maatschappijen in hetzelfde nummer, nl.

1. De Carribean (Barber Asphalt Co. en Dutch Shell), 2. Venezuelan Oil Concessions (Dutch

Shell), 3. Colon Development Co. (Dutch Shell met 25 % Daherty), 4. Bermudez Co. (Dutch Shell), 5. Standard Oil, 6. Venezuela Sun Ltd. (The Sun Oil Co.), 7. Atlantic Refining Co., 8. Panamerican Petroleum Co., 9. Union Oil van California, 10. Maracaibo Oil Explorations Co. (Union Oil of Delawara), 11. Anglo Persion Oil Co. (British Equatorial & Southern Oil & Transport), 12. Buckley Interests, 13. Cochrane & Harper (New England Oil Corporation), 14. Britsh Controlled Oilfields, 15. Pure Oil Co. (Orinoco), 16. John Leonard (Andes Corporation & Leonard Exploration), 17. Carib Syndicate (Henry L. Doherty), 18. Gulf Refining Co., 19. Beacon Oil Co. of Boston, 20. North Venezuelan Petroleum Co. (Interesse van Trinidad), 21. Creole Syndicates Kundharf & Co., 22. Texas Co., 23. Toronday Syndicate (Engelsch).

Het beste nieuws komt echter van Curaçao zelf.

De Gouverneur heeft den volgenden brief tot den Kolonialen Raad gericht:

„Het is mij een voorrecht aan uwen Raad te kunnen mededeelen, dat ter mijner kennis kwam, dat de Bataafsche Petroleum Maatschappij voornemens is aan de raffinaderij alhier een zeer groote uitbreiding te geven, wanneer zij te voren zooveel mogelijk zekerheid zal hebben verkregen, dat de faciliteiten, haar in 1915 toegezegd bij de oprichting van haar bedrijf in Curaçao, ook na de groote uitbreidingen gehandhaafd zullen blijven. Hierbij is speciaal te denken aan vrijdom van invoerrecht voor de in de fabrieken te verwerken producten, naast vrijdom van uitvoerrecht voor de door de verwerking verkregen producten, voorts vrijdom van invoerrecht voor de materialen en machinerieën noodig voor den bouw en de exploitatie van de raffinaderijen met toebehooren, het niet-invoeren van uitzonderingsbelastingen en het heffen van matige loodsgelden.

„In het belang van Curaçao heb ik niet geschroomd mijnerzijds voor mij persoonlijk de toezegging te doen, dat door mij geen uitzonderingsbelastingen zouden worden bevorderd of bestaande faciliteiten zouden worden afgeschaft.

„Naar ik aanneem zal uw raad, waaraan de welvaart en voorspoed van Curaçao steeds zoozeer ter harte gaan, met groote voldoening van de belangrijke plannen der petroleummaatschappij vernemen. Nog onlangs verklaarde uw raad te wenschen zooveel mogelijk rekening te houden met de toezeggingen in het belang van Curaçao destijds door het bestuur gedaan en daarom vertrouw ik, dat uw raad ten deze geen bezwaar zal hebben van zijn mede instemming met de door mij gedane toezegging te willen doen blijken, waar het mij bekend is, dat de Curaçaosche Petroleum Maatschappij die instemming van uwen raad op hoogen prijs zal stellen."

En de N. R. Ct. van 13 Nov. l.l. bevatte deze mededeeling:

„Naar wij vernemen, heeft de N. V. Pletterij v.h. L. I. Enthoven & Co. te Delft, in opdracht van de Bataafsche Petroleum Mij. te 's-Gravenhage, aangenomen het stellen van een tankpark, bevattende 41 stuks, op het schiereiland Asiënto op de N. W.-punt van het eiland Curaçao, nabij Willemstad.

Als bijzonderheid kunnen wij nog vermelden, dat de pletterij deze opdracht heeft verkregen, niettegenstaande de concurrentie van verscheiden Amerikaansche combinaties.

Het geheele werk wordt uitgevoerd door uit Nederland mede te nemen Hollandsche werklieden, waardoor dus directe werkloosheid is ons land bestreden wordt. Het behoeft geen betoog, dat bovendien door het geven van belangrijke opdrachten door de Pletterij voor de benoodigde machines, gereedschappen, etc. ook groote werkverschaffing plaats vindt. Ook zij nog vermeld de medewerking van de bankiers der Pletterij, de heeren Lippmann, Rosenthal & Cie., welke door hun wakker streven om de Nederlandsche industrie te steunen, de Pletterij in staat gesteld hebben, deze order aan te nemen.

De totaal inhoud der 41 tanks bedraagt ruim 200.000 kub. M. of 1.286.000 barrels.

Als bijzonderheid kan nog worden vermeld, dat hieronder niet minder dan 12 tanks voorkomen met een diameter van 33 M. bij een hoogte van 16 M., zoodat de inhoud van elk dezer tanks bijna 14.000 kub. M., of 86.000 barrels wordt."

Voorwaar, dit is nog wel iets meer dan „een triomf voor de Nederlandsche industrie", gelijk de N. R. Ct. erin ziet.

Curaçaosche Scheepvaartmaatschappijen.

In de Hollandsche vakbladen van scheepsofficieren lezen wij een en ander over de bemanning der schepen der Curaçaosche Petroleummaatschappij. De schepen varen bijna uitsluitend Engelsche officieren, wat zonder vrijstelling van de wettelijke bepalingen mogelijk is, omdat zij met Curaçaosche zeebrieven varen en dus de Schepperswet niet van toepassing is. De directie schijnt te vreezen, dat er niet altijd voldoende Nederlandsch personeel beschikbaar zal zijn, en acht het niet mogelijk tegelijkertijd Engelsche en Nederlandsche scheepsofficieren te laten dienst doen.

De Voortstuwer, het orgaan der scheepswerktuigkundigen (machinisten), voegt hieraan toe, dat de directie ook aanvoerde, dat de Hollandsche scheepsofficieren zooveel lastiger zijn dan de Engelsche, en is zelf van meening, dat het de bedoeling is om de dienstvoorwaarden zoo miniem mogelijk te stellen en bij voorbaat klachten te elimineeren.

Geven deze schepen ook een afzetgebied voor de leerlingen der Curaçaosche zeevaartkundige cursussen?

Uit den Verren Vreemde.

Het grootste irrigatieplan der aarde.

Een maand geleden is door Sir George Lloyd gouverneur van Bombay, te Soekkoer de eerste steen gelegd van de barragewerken, die de groote woestijn van Sind van water moeten voorzien. Volgens the Times of India (mail-ed. 27 Oct.) is dit het grootste irrigatiewerk van de wereld, het zal meer grond bebouwbaar maken dan b.v. de uitgestrektheid van de geheele bebouwde streek van Egypte, of ook dan die van vijf der grootste Engelsche graafschappen.

Om de beteekenis ervan te doen uitkomen ontleenen wij hier eenige gegevens aan de rede, bij die gelegenheid uitgesproken door den hoofdingenieur C. S. C. Harrison.

Zeventig jaren geleden opperde kolonel Walter Scott het eerst het denkbeeld van den aanleg van een dam dwars over de Indus-rivier. Acht jaren later ontwierp de luitenant-ingenieur Fife een irrigatieplan van Sind, dat in hoofdzaak op kanaliseering berustte. 44 jaren later werd een der voorgestelde kanalen, het Jamrao-kanaal, geopend, dat niet zonder nut is geweest, maar toch niet veel heeft bijgedragen tot het vruchtbaar maken van het dorre land. Voortgezette studie heeft de Lloyd-barage, met welks aanleg nu begonnen wordt, als de beste oplossing van het vraagstuk der watervoorziening aangewezen, kanalen moeten de verdeeling van het opgehouden water over het land regelen. Een uitgestrekt gebied zal veranderen van een woestijn in een vruchtbaar katoen-, graan- en rijstveld.

De afsluitdam zelf zal meer dan 3½ millioen P. St. kosten, maar het geheele kanalenplan voert dit tot ruim 12 millioen op. Voor Sind beteekent de uitvoering van dit plan het begin van een geheel nieuw tijdperk.

Palestina.

Zou het dan toch misloopen met de bedoeling om in Palestina een nationaal tehuis te stichten voor de Joden?

Volgens de American Israelite begint de emigratie van Joden uit Palestina en vooral van jongelieden, bedenkelijk toe te nemen. Degenen, die bij den Amerikaanschen consul komen om een visum, zijn niet alleen nieuwelingen die niet aan den gang konden komen, maar er zijn ook lieden onder die daar van drie tot tien jaren geweest zijn of nog langer. Allen geven als reden voor hun wegtrekken op het ontbreken van de noodige middelen van bestaan. Zoowel van regeeringswege als ook door de verschillende zionistische organisaties zijn drastische bezuinigingsmaatregelen ingevoerd, wat voor velen salarisvermindering of zelfs ontslag beteekende. Het is voor de Joodsche onderwijzers zoowel als voor de regeeringsambtenaren moeilijk een nieuwe betrekking te vinden en zoo hebben zij geen andere keuze dan werkloosheid of emigratie. Het ziet er niet naar uit dat de

landen of de kansen voor het verwerven van een positie den eersten tijd zullen verbeteren.

n ander bericht bevestigt het in kracht toenemen van Arabische agitatie, die mee helpt om de Joden het ver- weinig aanlokkelijk te maken.

et eerste congres der nieuwe Arabische nationale partij e Jeruzalem gesloten, nadat met algemeene stemmen een ram is aangenomen, waarin wordt gezegd, dat Palestina t worden behouden voor de Arabieren, dat de Joodsche igratie volkomen moet worden gestaakt, dat een nieuwe titutioneele inlandsche regeering moet worden gevormd, de Grondwet moet worden herzien door bevoegde ver- nwoordigers der inheemsche bevolking en dat het Ara- h als officieele taal moet worden aanvaard.

u is het program van een jonge partij nog geen aan- omen staatsvorm, maar het drijven van de nationalisti- partij in Turkije en Egypte indachtig, moet men er toch niet te geringschattend over oordeelen.

Naar een nieuw Dominion?

r loopt een gerucht van een beweging, waardoor de sche koloniën op de westkust van Afrika: Gambië, ra Leonie, Goudkust en Nigeria, zich zouden wenschen vereenigen tot één kroonkolonie en zich dan in de rij dominions zouden willen doen opnemen. Men brengt reis van den onder-staatssecretaris van koloniën, den heer nsby-Gore, met dit plan in verband.

ort geleden heeft de heer Casely Hayford een groot ces geoogst toen hij in een vergadering van Gold-Coast- ers de voordeelen der samenwerking en eenheid der vier oniën, en haar recht tot medespreken in de Rijkspolitiek enzette.

Wat Syrië en Marokko aan Frankrijk kosten.

a Poincaré, minister van buitenlandsche zaken, en Ma- ot, minister van oorlog, gehoord te hebben, heeft de nacieele commissie der Fransche Kamer de cijfers van uitgaven voor den Levant en voor Marokko vastgesteld. e zijn lager dan de voor 1923 toegestane sommen, maar blijven toch zeer aanzienlijk.

Was voor Syrië in 't loopende jaar 10 millioen fr. toe- taan voor den civielen dienst, hierop wordt 800.000 fr. inigd. De troepensterkte moet er vooralsnog ongewij- blijven. Na ratificatie van het verdrag van Lausanne alle betrokkenen, hoopt men het totaal van het kos- e voor 1924 op 218 millioen te kunnen brengen, d.i. 6 oen minder dan het aanvankelijk voorgestelde. Alle es helpen.

Marokko is de legerbezetting sedert 1921 reeds terug- acht van 95000 tot 78000 man. Men durft nu tot 65250 n. Het crediet van 1924 is hierdoor gesteld op 342 mil- n.

chalve deze op het budget uitgetrokken kosten, zijn nog zienlijke indirecte uitgaven op rekening van Syrië en okko te stellen zoo de pensioenen, de bedragen in ver- d met deze landen bij diensten in het moederland ver- d, subsidiën, enz.

Slaapziekte.

De methodische bestrijding van de slaapziekte in de go-kolonie, op initiatief van de Belgische regeering jaren eden reeds ingezet, begint thans zeer verheugende resul- n op te leveren. In den loop der laatste drie jaren wer- in de provincie Kasaï alleen 75.000 zieken verpleegd r middel van inspuitingen met atoxyl.

n sommige districten viel het percentage der slaap- ken van 8.8 op 2.2 pCt., in andere van - op 1.9. Zelfs de door deze kwaal zwaar geteisterde gebieden van wit en den linker Kwango-oever wordt een merkelijke betering vastgesteld. De geest der inlandsche bevolking er dan ook aanzienlijk op verbeterd en waar de zieke ers vroeger bijna met geweld door de geneeskundige sie moesten worden behandeld, komen zij zich thans, eigen beweging, bij de blanke artsen aanmelden.

N. R. Ct.

Vrede door Verbroedering?

Het wil met de verbroedering der rassen maar niet op- lieten. Wij moeten tot onze spijt maar al te vaak weer uwe bewijzen voor deze stelling weergeven. Wat geeft 't Amerika en Japan te Genève met alle mogendheden sa- nkomen, die men nog voor toetreding tot de conferentie Washington wil winnen, als Amerika den vijandelijken st tegen den Japanner levendig wil houden op de manier uit onderstaand staaltje weer blijkt.

Het Opperste gerechtshof van de Ver. Staten heeft de , door het Congres van den staat Californië aangeno- n, goedgekeurd, welke aan „Oosterlingen" verbiedt in den oemden staat vast goed te bezitten of te pachten. Een erikaansch burger in Californië wilde grond verhuren een Japanner en kon dit wegens die wetgeving niet ge- n krijgen. Hij trachtte toen te laten uitmaken, dat de Californische wet op dit punt indruischt tegen de Amerikaansche grondwet, welke aan alle burgers de bescherming der wet voor hun eigendomsrechten toezegt. Voorts had eischer de onhoudbaarheid der Californische landwet betoogd, wijl zij in strijd was met het in 1911 tusschen de Ver- Staten en Japan gesloten verdrag.

Maar het Opperste gerechtshof heeft den eischer nul op het rekest gegeven.

Een grootwild-vangster.

De Vereenigde Staten hebben vier officieel aangestelde vrouwelijke wildvangers. In streken waar het aantal wilde dieren een plaag voor de bevolking is, hebben ambtelijk aangestelde „trappers" jacht te maken op bergleeuwen, wolven, e.a. dieren, die op veeroof uit zijn. Sedert 1915 was de campagne tegen deze roofdieren ingezet, en het resultaat was zeer bevredigend. Toen de oorlog kwam moesten ook eenige van deze jagers en uitroeiers ten strijde, de regeering stelde in 1918 eenige hunner vrouwen of dochters in hun plaats aan. Van deze zijn nog vier in functie. Een harer Mrs. Anna Newman, die haar standplaats te Benton, in de Sierra Nevada-keten heeft, heeft zelfs bijzondere vermaardheid gekregen door de buitengewone uitkomsten, die zij weet te bereiken.

En toch is het bedrijf, zooals het ons afgeschilderd wordt in „The Wide World" van November geenszins als een dameswerkje te beschouwen. De stalen klemmen of vallen worden op weinig toegankelijke, eenzame punten van het rotsgebergte aangebracht. Anna Newman werkt alleen, zij gebruikt een twee-honderdtal vallen, over een afstand van 15 K.M. Zij trekt er dagelijks op uit, weer of geen weer. Daar zij de streek zoekt waar de wilde dieren zich schuilhouden en alleen rondtrekt, is zij steeds aan groot gevaar bloot gesteld. Zij moet altijd op zelfverdediging bedacht zijn. In den winter kan 't er vooral erg onherbergzaam zijn, zij wordt wel eens dagen achtereen afgesneden van de bewoonde streek, haar weg loopt dan over dichtgevroren rivieren en gladde rotsen. Bovendien heeft zij rekening te houden met wilddieven, die ook daar prooi blijken te vinden.

Om een denkbeeld van de beteekenis van dit ambt te geven, vermelden wij dat de waarde van hetgeen een bergleeuw of een wolf in een jaar vernield op 200 P. St. wordt geschat.

Het maandelijksch tractement der vangster wordt als 20 P. St. opgegeven.

Meende men met de vrouw-smid in Europa een uiterste van weinig verwacht vrouwenambacht aangewezen te hebben, met het baantje van „woman-trapper" slaat Amerika het Europeesche record.

Mededeelingen.

Van het Informatie-Bureau:

De Minister van Koloniën maakt bekend, dat op nader te bepalen data in de maand December, gelegenheid zal bestaan tot het afleggen van de examens ter verkrijging van de akten van bekwaamheid tot het geven van middelbaar en van lager onderwijs in Nederlandsch-Indië in de land- en volkenkunde van Nederlandsch-Indië en in de inheemsche talen van den Oost-Indischen Archipel.

Zij, die aan een dezer examens wenschen deel te nemen, gelieven daarvan vóór 3 December schriftelijk kennis te geven aan:

a. prof. dr. G. A. J. Hazeu, te Leiden, voor wat betreft de examens voor de middelbare akten;

b. het departement van koloniën (9de afdeeling, onderafdeeling A B) voor de examens voor de lagere akten.

(St.ct.)

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's Lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

a. Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs (voor onderwijzeres hoofdakte vereischt).
b. Verpleegster bij het krankzinnigenwezen.
c. Opzichter werkplaats voor afd. instrumentmakerij bij den dienst der Staatsspoorwegen.
d. Technicus voor electro-zwakstroom bij den dienst der Staatsspoorwegen (leider spoorwegtelegraafdienst).
e. Instrumentmaker voor de spoorwegelectrificatie.
f. Officier van gezondheid 2de klasse in vasten of tijdelijken dienst.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen,

kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot het Ministerie van Koloniën, 9de afdeeling, onderafdeeling A.B. (voor de betrekkingen genoemd onder *a* t/m *e*) en tot de 8ste afdeeling (voor de betrekking onder *f*).

VOOR DEN INDISCHEN DIENST ZIJN BESTEMD:

Mas Hermen Kartowisastro, Eschdoornstr. 64, Den Haag.
Mr. H. A. Nauta, Jan van Goyenkade 8, Leiden, als rechterlijk ambtenaar.
Jhr. J. Ch. E. W. van Styrum, Rembrandtkade 7, Utrecht, als houtvester bij het Boschwezen.
Mej. J. G. Docter, Stedelijk Ziekenhuis, Utrecht, als verpleegster 1e klasse bij het krankzinnigenwezen.
Mr. M. J. de Gast te Sommelsdijk, als rechterlijk ambtenaar.

Van de Afdeeling Apeldoorn:

MOED HOUDEN.

Dinsdag 30 October 's morgens om 9 uur begonnen we met het opstellen der etsen en teekeningen van den heer W. O. J. Nieuwenkamp; met het ophangen der doeken en het plaatsen der beelden, welwillend afgestaan door het Koloniaal Landbouw Museum te Deventer en den Heer ter Kuile alhier.

Om 5 uur was 't werk klaar; zoodat we tegen acht uur de genoodigden konden verwachten.

't Zag er gezellig uit — alles vormde met elkaar een aangenaam geheel, de bruinige teekeningen, de goud-blauw en bruine kleuren der doeken; de kleurige beelden, de ernstige Vishnoe's op hun Garoeda — op tafels — of verhoogingen, bedekt met sarongs — zelfs de stellage van de projectielantaarn was bedekt met een groote dodot — en hier en daar een enkele plant als vulling of achtergrond.

Er is altijd buitengewoon veel te doen in Apeldoorn — en belangstellend zagen we uit, of er nog al wat menschen zouden komen.

't Viel mee, alles bij elkaar waren er 65 menschen bij elkaar.

Vertegenwoordigd waren: het college van Burgemeester en Wethouders in den persoon van den heer M. v. Wijhe Ezn. Wethouders van Onderwijs; het hoofdbestuur van Oost en en West door den heer v. d. Brugh, den algemeenen secretaris; Deventer door de Heeren Dr. Tjeenk Willink en Dr. Zeylstra. Verder was ook genoodigd de heer P. Puype; stadgenoot van den heer Nieuwenkamp; en het Bestuur der Coöperatieve Landbouwers Handelsvereeniging.

Na de opening door den secretaris, sprak de heer v. d. Brugh een toepasselijk woord. Daarna werd thee geserveerd.

Toen kon de heer L. D. Petit beginnen zijn plaatjes van Bali en Dr. Krause te vertoonen.

Deze vertooning liet hij voorafgaan door een korte inleiding in eenvoudige woorden „die het juist goed deden". De buitengewoon prachtige lichtbeelden wist hij even eenvoudig toe te lichten, zoodat het alles een zeer mooi geheel vormde. De rekken, waaraan de plaatjes waren opgehangen, hebben we na afloop gezet zooals ze op de tentoonstelling zouden staan. De expositie was geopend met de beste wenschen en gespannen verwachting.

Woensdagmorgen...... één bezoeker; 's middags drie; Donderdag negen; Vrijdag zeventien...... 't Was wanhopig. En dat ondanks de geslaagde Dinsdagavond; ondanks de zeer welwillende pers en het aardige verslag. Donderdagavond besluiten we ook 's avonds te openen. Van 7—9 te beginnen op Zaterdag......

Dien Zaterdag 8 menschen! Maandag 5; 's avonds van 7—9 niemand! Ik heb er toen 2 uur alleen gezeten. Dinsdag plaatst de heer Puype een ingezonden...... in 't Vrijzinnig Weekblad was er ook nog 's op gewezen...... nog een ingezonden stukje van ons en advertentie's... ...Toen begon 't wat beter te gaan; zoodat 't bezoek is geweest: 124 volwassenen en 69 leerlingen van H. B. S., Normaal en M.U.L.O.-scholen.

Wat 'n tegenvaller! Vooral financieel.

Er is steeds veel te doen in Apeldoorn, daarentegen is er op kunstgebied wat betreft teeken-, schilder- en beeldhouwkunst zeer weinig te doen. 't Apeldoornsche publiek is er niet in opgevoed.

En toch! Die er geweest zijn, waren vol lof over 't geen er te zien was en over de aankleeding. En onder de menschen, die ik heb rondgeleid denk ik met genoegen aan een leerling van de ambachtsschool(?), die zoo enthousiast was, zelf opmerkingen maakte over de techniek en andere, en aan twee arbeiders, die zwijgend alles aanhoorden, en alleen af en toe hun verbazing te kennen gaven.

Een afzonderlijk woord van dank komt toe aan ons medelid, den heer A. Glastra v. Loon, die met een twintigtal leerlingen de zaal rondging en met zijn kennis, door aanschouwing verkregen, menige toelichting gaf, waardoor het genot wezenlijk verhoogd werd. De menschen, die aan k... doen, waren het er over eens, dat de afdeeling toch zeer goed werk had gedaan en daarmee den dank van ... zeer zeker verdiende.

En nu verder? Hebben de 100 leden ieder minstens ... hunner kennissen attent gemaakt op deze buitengew... expositie? Zijn ze zelf allen geweest?

In 1924 bestaan we 25 jaar en dat moet passend herdacht werden. Natuurlijk! Maar met een negatief bezit gaat ... niet. We moeten daar toch eens met elkaar over praten. ... we 20 leden erbij hebben en nog 20 begunstigers zijn ... weer in evenwicht. Aan contributies hadden we in 192.. ƒ 281.95; totaal aan inkomsten ƒ 107.11! Als nu de led... naar verhouding net zooveel doen als de vijf bestuursled... wordt 1924 werkelijk een jubileumjaar! Begint met op ... a.s. algemeene vergadering te komen en de vereeniging ... kend te maken!

De Secretaris,
J. C. BAARS,
Tuinstraat 60, Apeldoorn.

Mutaties van 14 tot 21 Nov. 1923.

Nieuwe leden.

Mevr. Wed. J. W. H. van Voorthuysen—Buninck, Utrecht, Abstederdijk 7. ƒ 5.—.
Van Ketwich, Ginneken, Ginnekenweg 101. ƒ 5.—.
L. Visser, Muntstraat 6, Teteringen. ƒ 5.—.
Jhr. Jan Feith, Hoofdredacteur „Indische Post", te Hilversum. ƒ 5.—.
Teekengenootschap „Pictura", Dordrecht, Voorstr. 150. ƒ 5.—.

Adresveranderingen.

Dr. A. N. Barend, Geneesheer W.-I., van: Den Haag, Dep. v. Kol. naar: Amsterdam, Staringplein 11*. ƒ 5.—.
R. van den Broek d'Obrenan, Gep. Hoofd-Ingenieur 1ste kl. van: Soesterberg, Kamperweg 56 terug naar: Utrecht, Frederik Hendrikstraat 98.
~~H. Dijkstra, Majoor Inf. Delft, van : Oostsingel 19 naar~~ Oostsingel 55.
Dr. J. Beets, Off. v. Gez. N.-I. L., van: Frankfort naar: Arnhem, Weststraat 6. ƒ 5.—.
A. van der Zijl, Dir. Off. v. Gez. N.-I. L., van: Weltevreden naar: Amsterdam, 's Gravenhekje 6. ƒ 5.—.
P. van Geelen, Gep. Inspecteur L. O. in N.-I., van: Malang naar: Den Haag, Joan Maetsuykerstraat 26. ƒ 5.—.
Mr. G. G. van der Kaaden, Voorzitter Landraad, van: Solo naar: Den Haag, Reinkenstraat 39. ƒ 5.—.
F. van Gulick, onderwijzer O.-I., Den Haag, van: Scheveningsche Veer 10 naar: Suezkade 66.
Douairière M. U. Ploos van Amstel—v. d. Gaag, Den Haag, van: Hotel „de Hertenkamp" naar: Juliana v. Stolberglaan 94.
Dr. A. J. Jochems, Leider Pestbestrijding, van: Den Haag, Jan van Nassaustraat 3 naar: Weltevreden, Hoofdbureau B. G. D.
D. C. Prins, Hulpprediker, van: Modjowarna naar: Boeboelan Koblen 8 te Soerabaija.
Dr. N. J. C. van Hasselt, Off. v. Gez. 1ste kl., van: Magelang naar: Willem I.
Ds. E. Klaassen, Predikant, van: Weltevreden, Dep. v. O. en E. naar: Magelang.
Raden Toemenggoeng Soeriadi, Regent, van Meester-Cornelis naar: Poerworedjo (Kedoe).
P. C. Arends, Ass.-Resident, van: Weltevreden Dep. B. B. naar: Padang-Pandjang.
Dr. J. W. Bijleveld, Off. v. Gez. 1ste kl., van: Bandoeng D. v. O. naar: Tjimahi.
P. K. Erkelens, onderwijzer M. U. L. O., van: Weltevreden Dep. v. Ond. naar: Opakstraat 51, Darmo, te Soerabaija.
J. Gyse Weenink naar: Patjet, Tjiparay bij Bandoeng.

DEN LEDEN wordt beleefd doch dringend verzocht, bij adresverandering hiervan ten spoedigste mededeeling te doen: in Nederland aan den Heer Administrateur der Vereeniging, Heulstraat 17, Den Haag; in Indië aan den Hoofdvertegenwoordiger, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Vereeniging „OOST en WEST".

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 'S-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1,50. noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. HIETINK, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan", van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. DE MUNNIK, Telef. Scheveningen No. 248

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. BEZEMER.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door FRED. OUDSCHANS DENTZ;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. DE GAAY FORTMAN.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.
I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
VI. **De Ambtenaar bij het Onderwijs in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N.-Indië**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.
1. Nederlandsch-Indië en de handel.
2. Indische toestanden gezien door een inlander.
3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
4. Sarikat-Islam.
5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
8. De Europeesche vrouw in Indië.
9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
10. Over de Kolonie Suriname

Serie II.
No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
„ 2. Het Javaansch tooneel.
„ 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
„ 4. De theecultuur op Java.
„ 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
„ 6. Een doode taal in Indië.
„ 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
„ 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
„ 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
„ 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.
1. Over Bali en zijne bewoners.
2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
„ 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volksredietwezen.
„ 8. Het leven van den Europeeschen militair in Ned. Oost-Indië
„ 9. De Slavernij in Oost-Indië.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Soemenep (Madoera).

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Het Secretariaat-Penningmeesterschap der Afdeeling 's-Gravenhage is gevestigd **Heulstraat 17** (bij het Hoofdbestuur).